

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Vliv prostředí primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání
manželství**

**Influences of a prime family environment on attitudes of young adults
in regards to getting married**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Drahoňovský

Autor:

Michaela Denková

Praha 2021

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Drahoňovskému za odborné vedení a rady, které mi poskytoval. Dále také za vstřícnost a zájem o zpracované téma a za nasazení, se kterým se mé práci věnoval. V neposlední řadě děkuji také za milý přístup a komunikaci. Zároveň bych ráda poděkovala respondentům, kteří se účastnili mého výzkumu a díky nimž mohla tato práce vzniknout.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Vliv prostředí primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání manželství“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 5. 2021

Michaela Denková

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na téma Vlivu prostředí primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání manželství. Tato práce obsahuje kapitoly, které se věnují manželství jako takovému, dále jeho funkcím, účelům, základním formám a zároveň jeho možnému rozpadu. Práce se také zabývá primární rodinou, rolí rodičů a výchovnými styly. V neposlední řadě obsahuje teoretická část témata jako je vliv primární rodiny na partnerské vztahy a také představy mladých lidí o manželství. Metodou výzkumu je dotazník, který zkoumá jednotlivé položky v primární rodině, jež by mohly mít vliv na postoje mládeže k uzavírání manželství a představy mládeže o vlastním partnerském či manželském vztahu. K vyhodnocení výsledků byly použity procentuální výpočty jednotlivých položek a následně vhodný statistický test, čímž je Pearsonův Chí-kvadrát test, který zjišťuje závislost mezi dvěma kvalitativními znaky.

Klíčová slova

Manželství, rozvod, primární rodina, role rodičů, výchovné styly, partnerské vztahy

Annotation

Title: Influences of a prime family environment on attitudes of young adults in regards to getting married

This bachelor thesis focuses on the topic of Influences of a prime family environment on attitudes of young adults in regards to getting married. This thesis contains chapters which deal with marriage, its functions, purposes, basic forms and at the same time with divorces. The thesis also deals with the primary family, the roles of parents and styles of education. Last but not least, the theoretical part contains topics such as the influence of the primary family on partnerships and also young people's ideas about marriage. The research method is a questionnaire that examines individual items in the primary family that could influence the attitudes of young people to marriage and young people's ideas about their own partnership or marriage. Percentage calculations of individual items were used to evaluate the results, followed by suitable statistical test such as Pearson's Chi square test, which detects the dependence between two qualitative parameters.

Keywords

Marriage, divorce, primary family, role of parents, styles of education, partnerships

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	8
1. Definice manželství	8
2. Účel a funkce manželství	9
3. Formy manželství	10
3.1 Tradiční manželství	10
3.2 Novodobá forma manželství	11
3.2.1 Singles	12
4. Rozvody	14
4.1 Statistika rozvodů	14
4.2 Důvody rozvodů	15
5. Vzájemná očekávání partnerů	18
6. Mýty ve vztazích	20
7. Primární rodina	22
7.1 Role rodičů	22
7.2 Vliv vybraných vzorců rodičovské výchovy	25
8. Výchovné styly v rodině	27
8.1 Výchovné styly dle Lewina	27
8.2 Model čtyř stylů výchovy dle Baumrindové	28
8.3 Model devíti polí dle Čápa	30
9. Neúplná rodina	32
9.1 Rozvod rodičů	32
9.2 Úmrtí rodiče	33
9.3 Single matky	34
10. Vliv primární rodiny na partnerské vztahy	35
11. Představy mladých lidí o manželství	37
Praktická část	40
12. Cíl výzkumu	40
13. Charakteristika zkoumaného vzorku	40
14. Metoda (nástroj) výzkumu	41
15. Formulace hypotéz	42

16. Způsob provedení výzkumu (sběr dat)	44
17. Výsledky jednotlivých položek výzkumu	45
18. Interpretace výsledků jednotlivých položek	54
19. Ověření hypotéz	57
20. Diskuse	68
Závěr	71
Shrnutí	72
Zdroje	74
Přílohy	78

Úvod

Tématem práce je Vliv prostředí primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání manželství. K tomuto tématu mě inspirovala kniha Klíč k výběru partnera pro manželství, jejímž autorem je Miroslav Plzák a zároveň mě téma partnerských vztahů celkově zajímá.

Cílem mé práce je zjistit, jaké faktory primární rodiny ovlivňují následné postoje mládeže k uzavírání manželství. Snažila jsem se tedy do teoretické části zahrnout různé činitele, které by mohly mít na zmíněné postoje vliv a následně jsem popisovala, jakým způsobem je těmito činiteli dítě ovlivňováno. Zároveň jsou v práci zahrnuta témata, která jsem považovala za důležitá zmínit a která se úzce dotýkají předmětu mé práce jako je manželství, rozvod nebo představy mladých lidí o manželství.

V teoretické části je použita nejrůznější literatura, jejímiž autory jsou například Corneau, Čáp, Fialová, Kratochvíl, Možný nebo také aktuálně velice známý párový psychoterapeut Vojtko. Některé zdroje jsou již starší, snažila jsem se ale vybírat takové, které dle mého názoru mají stále výpovědní hodnotu a informace v nich uvedené platí i v dnešní době.

Praktická část je věnována kvantitativnímu výzkumu, jehož metodou je dotazník s převážně uzavřenými otázkami. Mými respondenty jsou studenti maturitních ročníků vybraných dvou středních škol. Jedná se tedy o mládež ve věku od 18 do 19 let. Dotazník je rozdělený na dvě části. Do jeho první části jsem zahrнула různé specifikace vztahu rodičů primární rodiny a také fungování domácnosti. Druhá část se zabývá především postoji mládeže k manželství a rozvodu, zároveň také představami o svém vlastním partnerském či manželském vztahu. Následně jsou odpovědi z obou částí dotazníku porovnávány a vyhodnocovány na základě předem stanovených hypotéz. Pro zjištění výsledků vlivů je použit vhodný statistický test Pearsonův Chí-kvadrát test, který zjišťuje závislost mezi dvěma kvalitativními znaky.

Na podobné téma prováděla výzkum v 80. letech Šípová, která zkoumala vliv modelu vztahu rodičů na utváření ženské nebo mužské role dítěte, dále na volbu partnera pro život a také na model rodiny, kterou má dítě tendenci vytvořit. Výsledky tohoto výzkumu mě velice zaujaly a jsou detailněji zmíněny v mé práci. I když je studie starší, myslím, že její výstupy jsou nadčasové.

Teoretická část

1. Definice manželství

Ač se možná může zdát, že manželství a rodina jakožto společenská instituce provází lidstvo již od samého počátku, není tomu tak. Přesto má ve společnosti velice hluboké kořeny a v průběhu času se dle Klaboucha (1962) jeho podoba různě měnila. Můžeme mluvit například o skupinových manželstvích, matriarchátu či patriarchátu. Samozřejmě i pravidla pro uzavírání manželství a celkově pro jeho fungování se postupem času proměňovala. Teprve od 19. století začalo být na manželství pohlíženo jako na smlouvu mezi mužem a ženou a v této době můžeme hledat počátky manželství, jaké ho známe teď.

V průběhu 20. století došlo opět k mnoha změnám, a to, jak uvádí Goody (2006), především v postavení žen jak ve společnosti, tak v samotném manželství. Ženy byly zaměstnávány čím dál častěji, což do té doby nebylo obvyklé. Také se začal klást větší důraz na jejich vzdělání a celkově bylo toto období velkým rozmachem emancipace žen.

V dnešní době je podoba manželství, vzájemné vztahy mezi manželi a dětmi a jejich práva a povinnosti upravena zákonem. Dle Občanského zákoníku účinného od roku 2014 je manželství definováno jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*“ (Zákon č. 89/2012 Sb.). Z tohoto všeobecného ustanovení tedy vyplývá, že manželství nemůže vzniknout mezi dvěma osobami stejného pohlaví. Manželství vzniká svobodně a souhlas k němu dává žena i muž. V České republice existují dva typy manželství, čímž je sňatek občanský, který je uzavřen před orgánem veřejné moci a sňatek církevní, který se uzavírá za přítomnosti orgánu „oprávněné církve“ (Zákon č. 89/2012 Sb.).

2. Účel a funkce manželství

Jak již bylo řečeno, v průběhu času se měnila jak podoba, tak i funkce manželství potažmo rodiny. Jednou z nejzákladnějších funkcí manželství je funkce biologicko-reprodukční. Ta má význam jak pro celkovou společnost, která se díky rození dětí rozšiřuje, tak i pro jedince. „*Význam biologicko-reprodukční funkce rodiny pro samotného jedince je pak spatřován jednak v uspokojování jeho biologických a sexuálních potřeb, ale také v uspokojování potřeby pokračování rodu každého jedince*“ (Kraus, Poláčková, 2001, s. 79). Podobné tvrzení uvádí také Plzák (2010), který připisuje manželství zásluhu za zvýšení pravděpodobnosti pokrevního otce dítěte, díky čemuž mohou existovat přání dědičné ochrany potomstva a bude tak uchována biologická existence národa. Důležitou funkcí je také vznik vzájemných závazků a povinností, dále dědičné právo a nesmíme opomenout sociálně ekonomickou funkci. Ostatně jak se říká „Ve dvou se to lépe táhne.“ Mnoho funkcí manželství se stává důležitějšími a nabývají na daleko větším významu v momentě, kdy manželé zplodí děti. A to ať už se jedná o sociálně-ekonomickou funkci, dědičné právo nebo povinnosti vůči dětem. Navíc vznikají nové úlohy, jako je například socializačně výchovná funkce. „*Socializací v rodině rozumíme především proces působení rodiny na své členy v celém souhrnu jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických, zdravotních a jiných*“ (Kraus, Poláčková, 2001, s. 80).

Dle mého názoru jsou další neopomenutelné funkce a účely manželství, které možná nejsou natolik oficiální, ale přesto jsou důležité a tím jsou funkce citové. Manželský svazek může v lidech vzbouzet pocit větší jistoty a oddání, také může přinášet pocit bližšího propojení a vzájemného patření si. Přesto ne všichni lidé mají touhu žít v manželském svazku a dokonce, i pokud žijí s partnerem, pro ně není manželství lákavé, výhodné nebo smysluplné.

3. Formy manželství

V dnešním 21. století se v České republice může objevovat již nespočet různých podob manželství nebo párového soužití ve smyslu rozdělení rolí ve vztahu. Záleží pouze na daných dvou lidech, na jejich preferencích a domluvě, což já osobně považuji za velice přínosné a pro mnoho lidí osvobozující oproti dobám minulým. Nemění to nic na tom, že mnoha lidem může být tradiční pojetí manželství sympatické a ztotožňují se s ním, nicméně dle mého názoru je důležitá možnost výběru. V následujících podkapitolách bych tedy ráda představila základní formy manželství a hlavní rozdíly mezi nimi.

3.1 Tradiční manželství

Systém tradičního manželství byl v České republice praktikován dlouhá léta a v některých rodinách stále přetrvává. Tato forma manželství bývá od novodobé formy odlišná již od svého počátku, čímž je výběr partnera. Giddens (1999) uvádí, že tradiční manželství bylo uzavíráno na základě rozhodnutí rodičů snoubenců, kteří se snažili svým dětem vybrat nejvhodnějšího partnera tak, aby udrželi společenské postavení své rodiny a také, aby byl daný partner dostatečně finančně nebo majetkově zaopatřen. Představy o bezmezné lásce od samého počátku až do konce jsou tedy většinou poněkud mylné. Přesto byla tato manželství poměrně pevná a mezi manželi nakonec láska opravdu mohla vzniknout na základě společně strávených let a výchovou dětí.

Dle Možného (2008) je pro tradiční manželství velice charakteristický muž jakožto hlava rodiny. Ten by ji měl dle této ideologie ekonomicky a sociálně zajišťovat. Také má na rozdíl od ženy rozhodovací právo. Žena je svému muži spíše podřízena a její rolí je starost o domácnost a výchova dětí. Jde tedy o jasné genderové rozdělení rolí, díky čemuž se manželé doplňují. Rodina jako taková představuje celek, kde se dává přednost spíše kolektivním zájmům před individuálními zájmy.

Takovýto systém manželství přináší výhodu, kterou je schopnost se lépe rozhodovat. Plzák (2010) zmiňuje, že jedním z velkých problémů vztahů je právě rozhodování, které je ale usnadněno, je-li muž nadřazen ženě. V takovém případě není totiž potřeba řešit, co by si přála žena, jelikož se muž rozhodne bez toho, aniž by se jí na její názor ptal. Pár se tak vyhne hádce o tom, kdo by si jakým způsobem představoval dané řešení. Z toho tedy jasně vyplývá, že v případě společného rozhodování může být rovnocennost partnerů

překážkou. Plzák (2010) tedy upřednostňuje rozdělení rolí partnerů tak, aby každý zodpovídal za určitou věc nebo činnost, ať už jsou to finance, výchova dětí, domácí práce a tak dále. Je důležité, aby si partneři vzájemně důvěřovali, že každý vykonává svou roli správně a do jeho postupu významně nezasahovali a nezpochybňovali jeho rozhodnutí, která jsou spjata s přidělenou rolí.

Osobně si myslím, že tento přístup může velice dobře fungovat, ale je důležité, aby s tím oba partneři souhlasili a dokázali dodržovat daná pravidla, nezpochybňovali rozhodnutí druhého a nevnucovali mu vlastní názor. Pro mnoho lidí nemusí být příjemné nechat druhého člověka rozhodovat o věcech, které se týkají i jeho samotného a nemít možnost do rozhodnutí zasáhnout.

3.2 Novodobá forma manželství

V průběhu 20. století se začaly měnit především hodnoty v partnerském vztahu a postavení ženy celkově ve společnosti a tradiční podoba manželství se pomalu proměňovala v moderní formu. Ta se od té tradiční významně liší tím, že si každý člověk vybírá svého partnera sám a manželský sňatek se uzavírá ze vzájemné lásky. Giddens (1999) ve své knize uvádí, že při těchto manželstvích může docházet k opačnému jevu, než jak je tomu u tradičního manželství. Partneři totiž vstoupí do manželství z lásky a vzájemné přitažlivosti, která ale časem vymizí. V tradičním manželství naopak láska roste postupem času.

Další velkou změnu přinesla emancipace žen, která samozřejmě změnila pohled na roli žen v celé společnosti i v manželství a vytvořila dle Možného (2008) hluboké změny v mužských a ženských rolích. Ženy začaly být méně finančně závislé na svých manželech, jelikož již mohly mít vlastní zaměstnání, a tedy vlastní příjem financí. Také začaly mít stejné rozhodovací právo jako muži a celkově se práva žen vyrovnala právům mužů, na čemž stojí novodobé pojetí manželství. Partneři jsou si rovni, oba mají stejná práva na rozhodování, oba se starají o domácnost a finance. Dokonce se v některých rodinách můžeme setkat se skutečností, že muž odchází na mateřskou dovolenou s dítětem a žena přináší do rodiny finance.

S novodobou formou manželství přichází také větší procento rozvodů. Petrušek (2017) podotýká, že dnešní západní společnost spěje k individualismu, což může mít pozitivní ale i negativní dopady. Lidé se více soustředí sami na sebe, popřípadě na své

nejbližší okolí, což může vést k neochotě spolupracovat. Podle mého názoru je určitý individualismus v životě i v partnerském vztahu v pořádku. Člověk hluboce poznává sám sebe, uvědomuje si své hodnoty, přednosti i nedostatky. Je schopný se o sebe postarat a zná hranice své tolerance. Na druhou stranu si myslím, že tento individualismus může být pro vztah i pro společnost poměrně nepříznivý, což právě potvrzuje i Petrusek (2017). Lidé na sobě v partnerském vztahu nejsou v případě individualismu nijak závislí, což ale v určitých momentech může v partnerovi vyvolat pocit, že pro druhého není příliš potřebný a obešel by se i bez něho. Navíc se mohou lidé domnívat, že přizpůsobovat se někomu jinému jim ubírá na jejich individualitě. V partnerském vztahu je určité přizpůsobení se druhému poměrně důležité. Možný (1990) také zmiňuje, že se výrazně změnil pohled na sebeobětování. V dnešním pojetí to většinou značí něco záporného. Dříve bylo sebeobětování naopak považováno za pozitivní součást manželství.

Jak jsem již předesílala, s novodobou formou manželství se zvyšují počty rozvodů. Dle Giddense (1999) ale dřívější manželské svazky trvaly ještě kratší dobu než ty dnešní, a to především kvůli vyšší úmrtnosti žen při porodech a také kvůli nižšímu průměrnému věku dožití.

3.2.1 Singles

Častým fenoménem jsou v dnešní době také takzvaní Singles. Jak uvádí Tomášek (2006), jedná se o jedince, kteří již delší dobu dávají přednost životu bez partnera a postačuje jim kladný vztah k sobě samému. Popřípadě partnera mají, ale nežijí společně v jedné domácnosti i například přes to, že jejich vztah je již dlouhodobý. Důvodem, proč tyto lidé nechtějí žít v jedné domácnosti s partnerem je například fakt, že by se tím měl snížit jejich životní standard a neměli by na společný život dostatek financí. Ze stejného důvodu některé páry zatím neuvažují o zakládání rodiny. Dalším problémem může být, že čím déle jsou Singles bez partnera nebo žijí sami, tím více si zvykají na své pohodlí a na to, že se nemusí nikomu přizpůsobovat a tím spíše poté mohou mít potíže s navázáním a udržením vztahu. Velice častým jevem jsou také příležitostné milenecké vztahy, které nevedou k vážnému partnerskému vztahu a nikam dál se nevyvíjejí. Objevují se takové případy, kdy například jeden z mileneckého páru je již ženatý a z toho důvodu se tento milenecký vztah nemůže dále vyvíjet. Důvodem, proč tyto vztahy zůstávají na milenecké bázi, je také často pracovní vytíženost daných lidí, popřípadě prioritou vlastního pracovního

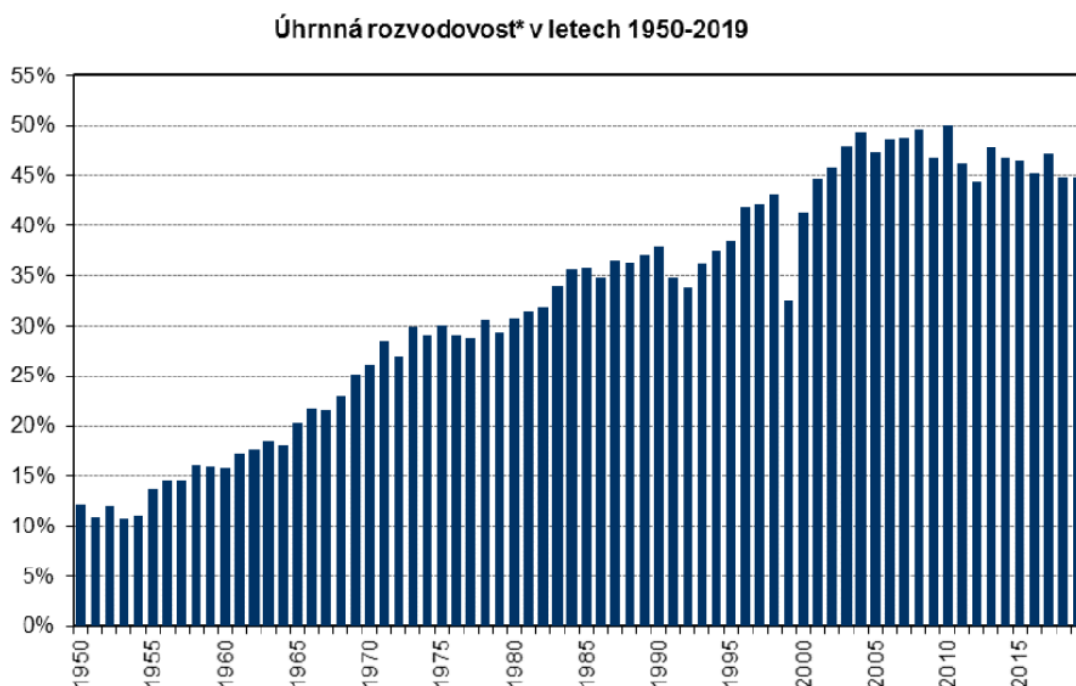
postavení a kariéry před vážným vztahem, která není pro daného člověka slučitelná. Neopomenutelným důvodem, proč Singles nemají nebo nehledají partnera je fakt, že se nechtějí vzdát své svobody a partnerský vztah považují za něco skličujícího, kvůli čemu naprosto ztratí svou svobodu. Ke dni 31. 12. 2019 bylo Českým statistickým úřadem (2021a) v České republice zjištěno, že nejvíce svobodných žen patří do věkové kategorie 23 let a nejvíce svobodných mužů do věkové kategorie 25 let. Ve věku 30-34 let bylo téměř 51 % žen svobodných a ve stejném věku bylo svobodných dokonce 66 % mužů.

4. Rozvody

4.1 Statistika rozvodů

Jak již bylo zmíněno, s novodobým pojetím manželství přichází také větší procento rozvodů. Jedním z důvodů byly dle Českého statistického úřadu (2014) průběžné změny zákonů o rodině, které měly velké dopady na počty rozvodů. To bylo také příčinou vysokých nárůstů rozvodů po roce 1963, kdy právě došlo ke změně zákonů o rodině. Od té doby počty rozvodů prudce rostly a v roce 1984 poprvé překročily hranici 30 tisíc rozvodů za daný rok. Z jednotlivých demografických ročenek zveřejněných Českým statistickým úřadem (2021c) můžeme vyčíst, že například v roce 1990 došlo k 32 055 rozvodům. Rok 1996 přinesl doposud vůbec nejvyšší počet rozvodů v České republice. To představovalo 33 113 rozvodů v daném roce, což pro tento rok také znamenalo převýšení 40 % úhrnné rozvodovosti. Úhrnná rozvodovost vyjadřuje, jaký podíl původně uzavřených manželství se rozvede a považuje se za vhodný ukazatel pro porovnání rozvodovosti. Hranice 30 tisíc rozvodů se udržela až do roku 1999, jelikož v roce 1998 došlo opět ke změně zákona o rodině, která ztížila rozvody manželství s malými dětmi, a tak se počet rozvodů snížil. Poté ale začaly počty rozvodů opět růst a převyšovat hranici 30 tisíc. Dalším rokem s nejvyšším počtem rozvodů byl rok 2004, který přinesl 33 060 rozvodů, což znamenalo pro daný rok téměř 50 % úhrnnou rozvodovost. Této hranice se poprvé a zatím naposledy dotkl rok 2010. Přestože se ve společnosti mluví o tom, že počet rozvodů se stále zvyšuje, není tomu tak. V posledních letech se sice tato množství nijak extrémně nesnižují ani nezvyšují a úhrnná rozvodovost se drží pod hranicí 45 %. To je za poslední téměř dvacetiletí úspěch, což potvrzují jednotlivé demografické ročenky Českého statistického úřadu (2021b).

Graf 1 Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2019

* Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství.

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2020)

4.2 Důvody rozvodů

Pro každý manželský pár může představovat hrozbu něco jiného, a tak se i důvody rozvodů liší. Kimplová (2008) ve své knize zmiňuje, že se jednotlivé problémy ve vztazích odvíjí od povahy a přístupu každého z partnerů, dále z průběžného vývoje vztahu a také z určitých situací, které na daný vztah doléhají a tím ho ovlivňují.

Velice častým problémem jak v manželském, tak i v partnerském vztahu bývá špatná slučitelnost povah partnerů. To potvrzuje i Český statistický úřad, dle jehož statistik je každý rok výrazně nejčastějším důvodem rozvodů právě rozdílnost povah, názorů a zájmů. Některé páry tuto skutečnost zjistí dostatečně včas a mohou tak situaci vyřešit jednodušeji. Jiné páry ji zjistí až během manželství, popřípadě tato rozdílnost vznikne až v průběhu dlouhodobějšího soužití, kdy se některý nebo oba z partnerů dále vyvíjí, ale každý jiným směrem.

Kimplová (2008) uvádí, že určitý vývoj partnerského vztahu je nevyhnutelný a také nezbytný pro jeho další fungování. Již v prvních létech vztahu dochází k přeměně

od zamilovanosti k hlubší lásce. Mnoho lidí má pocit, že tato zamilovanost, která se zakládá na stoprocentním oddání se partnerovi a nekonečnou chutí být spolu, by měla provázet celý manželský vztah. To ale Plzák (2010) vyvrací. Tato kritéria nám nezaručí šťastný vztah, a to především proto, že tento stav není dlouhodobě udržitelný. V manželství je zapotřebí takzvaná láska manželská, kterou člověk pocítí především v okamžiku ohrožení, kdy má o svého partnera strach. Manželství by tak nemělo představovat cíl, nýbrž prostředek. Dalšími zlomovými body dle Kimplové (2008) ve vývoji manželského vztahu může být také narození dítěte, jeho výchova nebo také jeho odchod, kdy může u manželů vzniknout syndrom prázdného hnízda.

V každém dlouhodobém vztahu zákonitě přichází krizová období, kterým se téměř nedá vyhnout, a právě v této fázi často dochází k rozvodu. Je důležité o tom vědět a na danou dobu se vybavit velkou dávkou trpělivosti. Nejčastěji tyto krize přicházejí mezi 2.-7. rokem trvání manželství, a to z důvodu již zmiňovaného vyprchání zamilovanosti, jak uvádí Kimplová (2008). Druhé krizové období přichází přibližně po 25 letech manželství, kdy se v obou partnerech mohou objevovat obavy ze stáří a z nemoci a také to bývá právě období odchodu dětí z domova. Při těchto krizových fázích může docházet u obou partnerů k pocitu nenaplněnosti očekávání a lásky a nacházení útěchy u jiných lidí, což často spěje k nevěrám, které mohou být pro některé manželské vztahy zničující. Jiným ale naopak mohou otevřít oči v tom smyslu, že si uvědomí, kam až tato krize může vést a začnou na společném vztahu více pracovat a věnovat se vzájemným potřebám a přáním.

Ze statistik Českého statistického úřadu, který zjišťoval důvody rozvatů manželství za daný rok vyplývá, že za posledních 30 let se tyto důvody příliš neměnily. Mezi nejčastější patří rozdílnost povah, názorů a zájmů. Mezi další časté příčiny spadají ostatní příčiny, nevěra a důvody, které soud nezjistil. Rozdíl můžeme najít v roce 1995, kdy příčku třetí nejčastější důvod rozvodu obsadil alkoholismus.

Rozvody jsou také někdy spojovány s mýty, kterým mnoho lidí věří, nebo se jimi možná uklidňuje, že se rozhodli správně. Mezi tato neúplná nebo chybná tvrzení Kratochvíl (2009) řadí:

1. *„Druhá manželství jsou lepší než první.*
2. *Když se manželství nevydaří, je rozvod jedinou cestou k nápravě.*

3. *Pro děti není rozvod nic neobvyklého, protože kolem je mnoho dalších dětí z rozvedených manželství.*
4. *Je lepší, když se rodiče rozvedou, než aby děti prožívaly konflikty mezi rodiči.*
5. *Po překonání rozvodového období je pro děti již všechno v pořádku.*
6. *Miluje-li nový partner mne, bude mít rád i moje děti.“*

(Kratochvíl, 2009, s. 218)

Z vlastní zkušenosti mohu bod číslo 3 označit za chybné tvrzení. Podle mého názoru je jistě lepší nebýt ve svých sociálních skupinách jediné dítě z rozvedené rodiny. Neznamená to ale, že by dané dítě rozvod svých rodičů díky tomuto jevu považovalo za něco obvyklého. Každé dítě pravděpodobně doufá, že se ho tato situace nebude týkat. Stejně tak bych bez váhání za chybné tvrzení označila bod číslo 5. Pro děti je jistě bolestivé předrozvodové i rozvodové období rodičů a tím to bohužel nekončí. Stejně tak může být nepříjemné zvykání si například na střídavou péči nebo na nové partnery svých rodičů. Častým jevem jsou také negativní komentáře jednoho rodiče na rodiče druhého bezprostředně před dítětem.

5. Vzájemná očekávání partnerů

Každý člověk má pravděpodobně určitou představu o tom, jaký by měl jeho partner ideálně být. Jakými vlastnostmi by měl disponovat, jaké vlastnosti by naopak nestrpěl, jak by se měl chovat, jaké by měl mít hodnoty, co by ho mělo bavit, jak by mě vypadat a tak dále. Tyto představy se dle mého názoru zakládají zčásti na tom, jaký vztah měli a mají rodiče daného člověka. Z tohoto vztahu si člověk může vytvořit obrázek o tom, jaké hodnoty by jeho vlastní partnerský vztah měl mít, ale také má možnost poznat, čemu by se osobně rád vyhnul a co se mu ve vztahu jeho rodičů naopak nelíbí. Tato představa se dále formuje během života a má na ní vliv mnoho faktorů, mezi které patří poznávání sám/sama sebe. Jestliže člověk nezná své vlastní hodnoty a priority, pak je složité hledat partnera se stejnými hodnotami a prioritami. Dále lidé získávají zkušenosti z vlastních partnerských vztahů a jestliže tyto vztahy skončily, tak mají alespoň možnost se do příštího vztahu poučit, jaké vlastnosti mu u partnera vyhovovaly a jakým se naopak bude chtít příště vyhnout. Podobně můžeme dojít k poznání i ze vztahů ostatních, a to nejlépe našich přátel, při kterých se také můžeme přesvědčit o tom, jaké chování partnera nám je nebo není příjemné. Také si myslím, že je důležité, dokázat sebekriticky pohlédnout na to, jaké vlastní kvality nabízím partnerům já a zda jsou úměrné k mým očekáváním od nich.

Mezi nejčastější očekávání žen od svého partnera ve vztahu patří dle Kratochvíla (2009) schopnost naslouchání. Mnoho žen má potřebu mluvit o svých pocitech, o tom, co se ten den dělo, kdo je naštvál, co je potěšilo, jak se celý den měly a o různých tématech, co je momentálně zrovna napadají. V ideálním případě by měl partner ženu vyslechnout a také sdílet své zážitky a dojmy. U mnoha mužů se můžeme setkat s tím, že tuto potřebu vypovídat se z vlastních prožitků nemají, a tak jim plnění tohoto úkolu není příjemné. Další ženskou potřebou je takzvané duševní porozumění, kdy je pro ženu důležité, aby se mohla svému muži svěřit i se svými nejnítěrnějšími pocity, názory a postoji. Aby s ním mohla vést rozhovor o jejím pohledu na život a na svět bez toho, aniž by její názory byly mužem ironizovány nebo vyvracovány. Třetí uváděnou potřebou žen je, aby muž díky jejich partnerskému propojení dokázal vyčíst, co žena právě potřebuje. Dle mého názoru je možné, že někteří muži jsou natolik empatictí, že dokážou vycítit, jak se daná žena cítí nebo co potřebuje, ale u většiny mužů je takovýto požadavek až nemožný. Jestliže jeden z partnerů nedá jasně najevo své potřeby, pak by druhému neměl mít za zlé,

že je nenaplní. Pravděpodobně je nenaplní, jelikož o nich neví. Posledním zahrnutým očekáváním žen od mužů je dokazování lásky celým svým životem. Partner by měl vyjadřovat lásku nejen slovy ale také svým chováním a přístupem k ženě, a to například obdivem, chválou, výpomocí, plněním jejích přání a potřeb, věností. Je ovšem potřeba, aby muž tuto náklonnost projevovat celý život nikoli pouze na počátku partnerského vztahu.

Kratochvíl (2009) uvádí, že mužské potřeby se na rozdíl od těch ženských příliš nezakládají na citové stránce. Jako první potřebu uvádí uspokojování základních potřeb jako je uvaření jídla a vytvoření příjemné atmosféry domova. Do tohoto očekávání od ženy patří také úklid, praní a celkové plnění domácích prací a starání se o pohodlné žití a bydlení pro svého muže. Dalším očekáváním od ženy je dostatečné naplnění sexuální potřeby muže, a to nejlépe v každé chvíli, kdy se mu zachce a také plnění jeho sexuálních tužeb. Mužským požadavkem ve vztahu je také dostávání potřebného obdivu od své ženy. Důležité je, aby si žena byla vědoma kvalit muže, ale také ho za ně slovně chválila, a to jak o samotě, tak i před ostatními lidmi. Jestliže si je vědoma některých nedostatků, bylo by dobré, aby je dokázala přeměnit na přednosti a opět muže náležitě pochválila. Posledním zmíněným mužským požadavkem je, aby ho žena nezatěžovala starostmi a povinnostmi. Jestliže je potřeba něco v domácnosti opravit, pak to muž udělá. Motivace musí přicházet od něho samotného. Pokud bude důvodem nátlak jeho ženy, tak nejenže práci udělá s nechutí, ale možná se i raději zdrží v práci nebo s kamarády, než aby se vracel domů, kde na něho čeká žena s povinnostmi.

Myslím si, že pro obě pohlaví je ve společném partnerském vztahu také důležité mít alespoň podobnou představu o budoucím životě. Jestliže cílem života jednoho z partnerů je procestovat svět a usadit se v zahraničí a pro druhého je to brzké založení rodiny a poklidný život na vesnici, ve které se narodil, pak se pravděpodobně tyto dvě cesty dají jen těžko sloučit. Pro mnoho lidí může být klíčové, aby měl partner stejné priority, hodnoty a názory. Pro jiné to mohou být stejné koníčky a záliby nebo například stejný smysl pro humor.

6. Mýty ve vztazích

Existuje mnoho mylných představ o tom, jak vztahy a manželství vypadají, fungují, co je běžné a co není běžné. Tyto představy se šíří mezi lidmi, kteří jsou poté překvapeni, že je tomu v praxi jinak a následně může být jejich vztahový problém tématem řešení na párových terapiích.

Vojtko (2020) ve své knize zmiňuje hned několik těchto mýtů. Mezi jedny z nejrozšířenějších patří mýtus o tom, že partnerský vztah by nám měl přinášet nekonečné štěstí a měl by být přínosem nekonečného stavu blaženosti, jak tomu bývá v romantických filmech nebo pohádkách. „*Mnoho lidí má totiž pocit, takřka jistotu, že ten „pravý“ či ta „pravá“ mi zařídí moje štěstí. Nezařídí. Opravdu ne*“ (Vojtko, 2020, s. 11). Ono štěstí si musí každý člověk zařídit sám. Partner mu ale může samozřejmě v leccčem pomoci. Navazující mýtus zní, zda jsem našel/našla toho pravého/tu pravou, poznám podle toho, že daný vztah je bezproblémový a není třeba pro jeho udržení vyvíjet příliš energie a snahy. Dle mého názoru je tento mýtus rozšířen mezi mladistvými, kteří opouští své vztahy v okamžiku, kdy přichází první problém. Zaprvé z důvodu, že kdyby daný vztah opravdu byl tím pravým, tak by žádný problém ani nenastal a zadruhé je v dnešní době díky sociálním sítím daleko jednodušší navázat kontakt s novým člověkem, a tedy i najít nový vztah než kdy dříve.

Dalším mýtem, který stojí za zmínění je dle Vojtka (2020) nutnost genderového stereotypu. Společnost vytváří často nátlak na muže i ženy a očekává od nich určité chování, vlastnosti, vzhled nebo vystupování, které je přisuzováno danému pohlaví. Muži je v tomto případě přisuzovaný stereotyp silného chlapa, který není příliš emocionálně expresivní a je nebojácný. Žena by měla být naopak velice křehká emocionální bytost. Samozřejmě i tradiční rozdělení rolí v domácnosti dle pohlaví stále u některých přetrvává. Je také časté některé své chování například omlouvat nebo zdůvodňovat svým pohlavím. Žena například hodně nakupuje a utrácí, jelikož je to prostě žena a muž chodí do hospody a je občas hrubý, protože je to prostě muž. Jestliže by měl muž některé záliby, které jsou přisuzovány spíše ženskému pohlaví, pak je vysoce pravděpodobné, že mu část společnosti nasadí nálepku „zženštilý“.

Často řešeným tématem jsou také partneri, kteří mezi sebou mají velký věkový rozdíl. Ne vždy tento věkový rozdíl musí znamenat, že mladší z dvojice ve svém partnerovi hledá matku nebo otce nebo je nějakým způsobem perverzní. Takovéto vztahy mohou být

stejně tak šťastné a pevné jako vztahy lidí, kteří jsou ve stejném věku. Kvalitu těchto vztahů ale vysoce ovlivňuje okolí, které vytváří nátlak a projevuje sociální nesouhlas. Pokud tento sociální nesouhlas dávají najevo například rodiny partnerů nebo jejich blízcí přátelé, pak to může být pro daný vztah rizikové. Stejný problém vzniká i u stejnopohlavních párů, které se rozhodly vychovávat dítě. Toto dítě není poškozováno tím, že má dvě matky nebo dva otce, nýbrž je poškozováno negativními komentáři například od dětí ve škole nebo i od dospělých osob.

7. Primární rodina

Primární rodina označuje dle Buriánka (2008) původní rodinu, ve které jedinec vyrůstal a je velice důležitým a nezastupitelným faktorem při socializaci a formování osobnosti. Zajišťuje výchovu dítěte, vzdělává a formuje jeho životní styl a postoje. Ukazuje jedinci příklad vztahu rodičů a možný systém rodiny, učí ho komunikaci a kulturním hodnotám a pomáhá mu se sociálním začleněním. Také by měla uspokojovat citové potřeby dítěte. Nejprve je dítě na této primární rodině závislé, později by se měla tato závislost vytrátit a jedinec by měl být v ideálním případě schopen založit vlastní rodinu. Existuje tedy nepřeberné množství pozitivních i negativních vlivů, které dohromady vytváří naši osobnost. Některé negativní vlivy si naši rodiče ani nemusí uvědomovat, a naopak se mohou domnívat, že je toto působení prospěšné. Jiným negativním okolnostem jako je například smrt člena rodiny, rozvod nebo velké neshody rodičů se mnohdy bohužel nedá vyhnout.

Dle mého názoru může být ale častým negativním faktorem pouhá neinformovanost rodičů o výchově. Jestliže je socializace dítěte chybná, pak tyto nedostatky mohou jedince provázet celý život a určité situace pro něho bývají komplikovanější. Tato socializace není ovlivňována pouze vědomými výchovnými postupy rodičů. Dítě kromě toho také vnímá interakci mezi rodiči a dalšími osobami, odkoukává chování rodičů v určitých situacích a toto chování následně napodobuje.

7.1 Role rodičů

Významnost obou rodičů ve výchově dítěte je nenahraditelná. Z tohoto důvodu mohou vznikat potíže, jestliže jeden z rodičů chybí. Každý z nich totiž zaujímá určitou roli, učí dítě jiným věcem, poskytuje mu sám sebe jakožto vzor a dítě má díky tomu možnost pohlížet na jednu věc z více úhlů pohledu. Stejně tak má dítě příležitost a tendenci vnímat partnerský vztah mezi rodiči jako vzorový. Pro samotné rodiče je tato rodičovská role něčím naprosto novým a odlišným od ostatních rolí. Vágnerová (2007) považuje tuto roli za velice specifickou a charakterizuje ji v následujících bodech.

1. *„Rodičovská role je silně asymetrická, je to jediná, nezpochybnitelně nadřazená role. Rodič je dominantní autoritou, dítě je závislé na jeho péči a zároveň*

je mu ve všem podřízené. Rodičovská moc a pocit kontroly nad dítětem je téměř absolutní, rodič rozhoduje prakticky o všem, co se jej týká.

- 2. Ve srovnání s ostatními rolemi má jeden odlišný znak, není vratná. Nelze přestat být rodičem a nelze ani dítě vyměnit, pokud by jeho vlastnosti nebyly vyhovující (zatímco v případě partnera i profese to možné je). Člověk, který se stane rodičem, jím zůstává navždycky.*
- 3. Dítě jej poutá specifickou a nezrušitelnou vazbou k partnerovi, druhému rodiči, protože je jejich společným potomkem.*
- 4. Rodičovství, vzhledem k naprosté závislosti malého dítěte představuje zásadní zvrát v životě člověka, který vyžaduje změnu životního stylu. Přináší mnoho povinností a omezení a klade značné nároky na zodpovědnost.“*

(Vágnerová, 2007, s. 109)

Vágnerová (2007) uvádí, že matka má logicky na počátku mateřství s dítětem mnohem bližší vztah než otec, a to z mnoha důvodů. K dítěti si vytvářela hluboký vztah již během těhotenství a následně ho přivedla na svět, což již vytváří společné zážitky s dítětem. Také kojení vytváří základní interakci mezi matkou a dítětem a prohlubuje jejich vztah. Příčinou je i pudový základ, díky kterému má žena touhu pečovat. Otci může trvat delší dobu, než si k dítěti blízký vztah vybuduje, jelikož do okamžiku narození dítěte pouze přihlížel, pokud nepočítáme početí. I když se u některých mužů také objevuje silná touha po dítěti, u většiny není biologicky podmíněna.

Funkce matky a otce jsou odlišné, ale vzájemně se doplňují. Matka se naprosto přizpůsobuje dítěti a jeho potřebám. Je také běžné, že se vzdá své profesní činnosti, aby měla dostatek času na výchovu a péči o dítě. Jak ve své knize píše Brtníková (1991), matka vychovává své dítě veškerým svým jednáním a ovlivňuje ho dennodenně svými povahovými vlastnostmi. Zaprvé dítě tyto vlastnosti vnímá a identifikuje se s nimi a zadruhé se matka na základě svých vlastností určitým způsobem chová a toto chování následně ovlivňuje dítě. Jestliže je například úzkostlivá a přehnaně se o své dítě obává, pak dítě vnímá její úzkostlivost a zároveň je ovlivňováno častým kontrolováním, zákazy a dalšími opatřeními ze strany matky. Proto je více než potřebné, aby si matka udržela psychickou pohodu a vyrovnanost. Pro dítě matka také představuje životní bezpečí, ochranu, útočiště, a to bez výjimky ve všech životních situacích, kdy to dítě potřebuje.

Je velice důležité, aby tato mateřská ochrana a láska nebyla podmiňována, ale naopak, aby byla stálá.

Přítomnost otce je pro dítě dle Brtníkové (1991) velice důležitá a nenahraditelná. Jeho funkce spočívá v pomoci a podpoře matky. Svým chováním by měl vytvářet v rodině příjemnou atmosféru, ve které se děti i žena cítí příjemně, spokojeně a bezpečně. V takovém případě samozřejmě velice pozitivně ovlivňuje vývoj dítěte. Jestliže ale do rodiny přináší spíše negativní pocity a vytváří z domova nepříjemné prostředí, ve kterém se dítě necítí bezpečně a milovaně, pak je možné, že se to projeví na chování dítěte a může trpět poruchami výchovy. Otec je pro dítě také představitelem mužského světa a jeho výchova je založena na mírně odlišných postupech. Na rozdíl od matky, která se věnuje jen svému dítěti, otec sleduje i ostatní děti. Většinou přivádí dítě ke sportu a k jiným činnostem, než ke kterým dítě přivádí matka. Velice často je otec pro dceru nejdokonalejším mužem a pro syna vzorem. Děti také u svého otce hledají ochranu a imponuje jim takový otec, který je učí odvaze a samostatnosti.

Některé role jsou jasně rozvržené a závislé na pohlaví rodiče a dítěte. Rodič stejného pohlaví jako je dítě představuje vzorový příklad daného pohlaví. Corneau (2010) ve své knize zmiňuje, že dítě se právě v tomto rodiči poznává a identifikuje se s ním. Tato role je tedy důležitá pro vytvoření sexuální identity a pro pochopení daného pohlaví. Dítě se také lépe vypořádá s faktem, že na světě existují muži a ženy a že jemu je právě jedno z těchto pohlaví přiděleno. Se svým pohlavím se sžije a je s ním spokojeno. Problém nastává, pokud rodič stejného pohlaví v rodině chybí. Dítěti se poté nedostává potřebný pozitivní odraz jeho vlastního pohlaví, což může zapříčinit, že nebude samo se sebou spokojené a nebude sžité se svým pohlavím. Také je možné, že bude vlastní pohlaví považovat za méněcenné.

Svou nenahraditelnou roli má také rodič opačného pohlaví. Ten dítěti pomáhá si uvědomit sexuální rozdílnost a realitu. Je běžné, že většina dívčích sexuálních a milostných fantazií je spojena s otcem a chlapeckých s matkou. Často se může stát, že náš výběr partnera je ovlivněn právě rodičem opačného pohlaví.

7.2 Vliv vybraných vzorců rodičovské výchovy

Během našeho dětství nám rodiče předávají určité vzorce chování, které následně přejímáme za své. Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, dítě vnímá své rodiče jako vzor, utvrzuje se díky nim ve své vlastní identitě a ve svém pohlaví a také se učí budovat vztah k pohlaví opačnému. Některé tyto vzorce se ale mohou přetvořit na komplexy, kterým se věnoval již Jung. V této kapitole budeme hovořit především o mateřském a otcovském komplexu. Corneau (2010, s. 29) uvádí, že tyto komplexy se obvykle utváří „*jako důsledek událostí se silným citovým nábojem a zakotvují v nás na velmi dlouhou dobu. Stávají se skutečnými vnitřními hlasy, které nás vedou k opakování stejných základních schémat a mohou nás sevřít do vzorců negativního chování.*“ Tyto komplexy ale nemusí vždy plnit pouze negativní úlohu. Jde spíše o jakýsi souhrn naučených základních schémat, která tvoří pilíře naší psychiky. Kast (2004) ve své knize zmiňuje, že mateřský a otcovský komplex může být dokonce původně pozitivní a až pokud přetrvává do určitého období a věku dítěte, vzniká z něho komplex negativní.

Mezi tyto komplexy zařazuje Kast (2004) včasné odloučení od rodičů. Tento proces může být velice náročný jak pro mladistvého, tak pro jeho rodiče. Pro daného jedince, který by se měl osamostatnit a včas odloučit je důležité v průběhu období adolescence přestat idealizovat postavy svých rodičů. Přirozeně se tato osoba snaží vytvářet kompromis mezi tím, jak si představuje svůj budoucí osobní a rodinný život a mezi tím, co si přeje okolí. Pro syna je velice důležité včasné odpoutání od svého otce z důvodu, aby nezůstal „otcovým synkem“ a nevytratil se tak proces individuace. I sexualitu daného syna můžeme vnímat jako snahu vymanit se z vlivu svého otce.

Jak ale uvádí Corneau (2010) je známo i velké utrpení mužů z důvodu nedostatečného a nevhodného oddělení od matky. Aby mohl muž bez větších potíží navazovat zdravé romantické vztahy se ženami, je potřeba, aby jeho vztah s matkou nebyl v určitý moment až příliš blízký, jinak hrozí, že muž zůstane k matce připoután a tento vztah mu bude částečně nahrazovat romantický vztah s partnerkou nebo naváže vztah se ženou, ve které bude hledat svou matku. Matka i syn si musí uvědomovat, kde hranice každé z obou bytostí začínají a kde končí. Úkolem otce je v tomto případě poskytnout synovi mužský pohled na svět, přinést do rodiny mužskou energii a atmosféru a oddělit syna od matky. Je nezbytné, aby v rodině fungoval trojúhelník mezi otcem, matkou

a dítětem. Jestliže tento trojúhelník nefunguje, může nastat problém, při kterém matka nahrazuje svého manžela synem, který plní roli náhradního partnera.

Je ale důležité zmínit, že v určitém období života dítěte je velice blízký vztah s matkou naopak nepostradatelný. V tomto období se dle Kast (2004) jedná právě o původně pozitivní mateřský komplex, kdy je velice žádoucí, aby vztah matky s dítětem byl blízký a intenzivní. Dítěti tento vztah dodává v dané fázi života pocit jistoty a kladně působí na jeho vývoj, vztah k sobě i k ostatním. Mateřský komplex může zůstat na pozitivní úrovni, pokud se dítě s matkou v průběhu jeho adolescence od sebe dostatečně oddělí.

Dívky samozřejmě mívají také svá naučená schémata a vzorce chování. Některé rodičovské komplexy jsou stejné, ať se jedná o dívku či o chlapce. Jiné mohou být ale rozdílné v závislosti na pohlaví dítěte a rodiče. Corneau (2010) zmiňuje trauma dívky, která je vychovávána v tradiční rodině, což znamená, že otec je v domácnosti daleko méně přítomen než matka. To může způsobit, že si dívka bude ve vztazích s muži nejistá a bude se obávat, že si jen těžko najde vhodného partnera. Následně je možné, že v milostných vztazích dojde ze strany dívky k toleranci vlastností a situací, které jsou naprosto nepřijatelné ze strachu, že pokud by danou věc netolerovala, tak by jiného a vhodnějšího partnera již nenašla. Naopak ale může mít daná dívka velice dobré a blízké vztahy se svými kamarádkami díky intenzivnímu vztahu s matkou.

8. Výchovné styly v rodině

Výchovný styl zahrnuje upevněné postupy a strategie, které rodiče používají pro výchovu dítěte. Gillernová, Kebza a Rymeš (2011) uvádí, že tyto různé způsoby výchovy se odvíjí od mnoha aspektů, čímž mohou být například předchozí zkušenosti, životní styl, informovanost rodiče, postoje a názory na děti a výchovu, inteligence rodiče, empatie, jeho vlastní výchova a různé vlastnosti, které rodiče vedou k sympatizování a praktikování daného stylu výchovy. Tyto styly se mohou také prolínat. Zprv se rodič jednou zachová dle jednoho stylu a příště podle druhého v závislosti například na jeho náladě a okolních situacích. Zadruhé se také může stát, že každý z rodičů sympatizuje s jiným stylem výchovy a každý tedy vychovává dítě dle vlastního uvážení a tím se mísí různé výchovné postupy dohromady. Část výchovy je vědomá, rodič si tedy uvědomuje, jakým způsobem dítě vede a dělá to úmyslně a za určitým cílem. Část výchovy je ale nevědomá a bezděčně převzatá.

Bylo vypracováno mnoho výzkumů, které se zabývají výchovnými styly. Každý autor rozdělil tyto postupy dle postojů rodičů v daném stylu výchovy jinak. V následujících kapitolách bych tedy ráda představila modely výchovných stylů vybraných autorů.

8.1 Výchovné styly dle Lewina

Čáp (1993) popisuje ve své knize rozdělení výchovných stylů dle Lewina, který významně přispěl ke zkoumání výchovných stylů, následovně. Lewin vymezil tři hlavní postupy ve výchově.

1. Autokratický styl
2. Liberální styl
3. Integrační styl

První styl výchovy můžeme také nazvat jako autoritativní nebo dominantní. Při tomto postupu se rodič staví do pozice velitele, který rozkazuje a zadává někdy až nesmyslné úkoly. Svému dítěti velice často vyhrožuje a následně trestá, ale neodměňuje. Takový rodič příliš nerespektuje a nebere v úvahu přání a názory dítěte a nevnímá ho jako plnohodnotného člověka. Naopak v něm převládá postoj, že dítě ho má ve všem stoprocentně poslouchat a on jako rodič musí mít nad vším kontrolu. Tento styl výchovy je poměrně charakteristický pro tradiční patriarchální výchovu. Druhým výchovným

postupem je postup liberální. V tomto případě se rodič o výchovu nijak zvlášť nezajímá a své dítě neřídí téměř vůbec. Tato výchova je typická tím, že je nedůsledná a velice volná. Rodič neklade jasné požadavky, ani nekontroluje důslednost plnění úkolu. Taková výchova se může projevit tím, že dítě nezná hranice a mantinely a může být pro něho náročné se v budoucnu čemukoliv přizpůsobovat. Posledním stylem je styl integrační neboli demokratický, který je charakteristický především takovým přístupem k dítěti, který mu dává najevo, že jeho názory a přání jsou důležitá. Rodič tedy dává dítěti na výběr, je ochotný s ním diskutovat, nechová se k němu jako k podřadnému a nestaví sám sebe do pozice nadřazeného velitele. Dítěti jde příkladem a vede ho k samostatnosti. Tento styl výchovy je ideální, ale pro některé vychovatele je těžko realizovatelný v praxi, jelikož vyžaduje hodně trpělivosti, empatie a určitého porozumění.

Každý styl výchovy ovlivňuje chování jedince i do budoucna. Autokratická a liberální výchova například způsobuje u dětí plachost, dráždivost, agresivitu, apatii, submisivnost, neschopnost pracovat ve skupině, závislost na odměnách nebo třeba komplex méněcennosti, což se samozřejmě může negativně projevit i v partnerském vztahu. Integrační způsob výchovy má naopak pozitivní vliv na partnerské vztahy, pracovní výsledky, vztah člověka sám k sobě i k ostatním a na mnoho dalšího. Toto rozdělení výchovných stylů je dobře pochopitelné a užitečné, nicméně je velice zjednodušené a ne každá výchova se do těchto schémat dá zařadit.

8.2 Model čtyř stylů výchovy dle Baumrindové

Model čtyř stylů výchovy je schéma, jejímiž autory jsou Baumrindová, Maccoby a Martin. Gillernová, Kebza a Rymeš (2011) uvádí, že se jedná o model, který na rozdíl od Lewinova schématu bere v potaz emoční vztahy rodičů vůči dětem a rozděluje je na rodiče odmítající a akceptující a zároveň tyto vztahy kombinuje s postupy výchovného řízení, které se zakládá na míře požadavků, nároků a kontroly.

Tabulka 1 Model čtyř stylů výchovy

RODIČE	Odmítající	Akceptující
Nároční a kontrolující	Autoritářský styl	Autoritativně vzájemný styl
Nenáročný a nekontrolující	Zanedbávající styl	Shovívavý styl

Zdroj: Gillernová, Kebza a Rymeš (2011)

Jedná se tedy o výchovný styl autoritářský, který je velice podobný popisu autokratického stylu výchovy z předešlé kapitoly. Požadavky rodičů jsou velice náročné, neberou v úvahu možnosti a schopnosti dítěte a se splněním vysokých cílů a nároků mu nijak nepomáhají. Zároveň hovoříme o odmítajícím rodiči, který neakceptuje přání dítěte a lpí na jeho silné kontrole.

Druhým stylem výchovy náročného a kontrolujícího rodiče je autoritativně vzájemný styl. Zásadním rozdílem oproti prvnímu stylu je emoční vztah díky akceptujícímu rodiči. Takový rodič má na dítě sice vysoké požadavky, s jejich plněním mu ale pomáhá. Také je to rodič kontrolující, zároveň je laskavý a akceptuje přání a potřeby dítěte a je ochotný s ním diskutovat.

Mezi nenáročné a nekontrolující styly výchovy patří styl zanedbávající. Rodič, spadající do této kategorie, je vůči svému dítěti odmítavý, což zapřičiňuje, že je mu dítě lhostejné, neklade na něho žádné nároky, nejeví zájem o jeho aktivity. Netrestá ho ani ho neodměňuje a může se k dítěti chovat chladně.

Posledním čtvrtým stylem je styl shovívavý. Tento výchovný postup spadá do kategorie rodičů, kteří jsou nenároční a nekontrolující a zároveň mají vůči dítěti emoční vztah akceptující. Znamená to tedy, že rodič své dítě emočně podporuje, vyslechne ho a pomůže mu. Jeví zájem o přání a názory dítěte a o jeho aktivity a je ochotný s ním diskutovat. Neklade však na dítě žádné nároky a požadavky, a tudíž můžou být v rodině nejasná pravidla a hranice. (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011)

8.3 Model devíti polí dle Čápa

Nejrůznějšími způsoby výchovy a jejich dopady na rozvoj dítěte se zabýval také J. Čáp se svými spolupracovníky, se kterými sestavil takzvaný model devíti polí. Gillernová, Kebza a Rymeš (2011) uvádí, že se jedná o analyticko – syntetický model čtyř komponent výchovy, které jsou rozděleny do dvou dimenzí. Čáp bere v tomto modelu v potaz dimenzi emočního vztahu, který může být kladný nebo záporný a dimenzi výchovného řízení, ve kterém se zabývá volností a požadavky. Výslednými styly výchovy jsou poté kombinace těchto dimenzí.

Dimenze emočního vztahu je rozdělena do čtyř úrovní dle míry projevů lásky k dítěti a naproti tomu odmítání dítěte. Jedná se o kladný až extrémně kladný emoční vztah, ve kterém převažují projevy náklonnosti a podpory. Rodiče dítě oceňují, pomáhají mu a dávají mu najevo svou lásku. Dalším typem je záporně kladný vztah, ve kterém může docházet k neshodě rodičů, kdy jeden z rodičů projevuje kladný vztah a druhý projevuje záporný. Pokud jsou kladné a záporné projevy vyrovnány, můžeme tento vztah nazývat středním emočním vztahem. Posledním je záporný emoční vztah, při kterém rodiče neprojevují dítěti náklonnost, naopak jsou vůči němu chladní až odmítaví.

Druhou dimenzí je výchovné řízení, které se opět dělí na čtyři úrovně, ve kterých záleží na míře kladení požadavků rodiči a na míře poskytnuté volnosti. Hovoříme zaprvé tedy o silném výchovném řízení, které je charakteristické kladením velkého počtu úkolů a požadavků, jejichž splnění může být pro dítě obtížné až neuskutečnitelné. Zároveň rodič dítěti neposkytuje téměř žádnou volnost. Druhou úrovní je střední výchovné řízení, které představuje přiměřené množství nároků na dítě a jeho kontroly. Stejně tak je přiměřená poskytovaná volnost. Dalším výchovným řízením je řízení slabé, při kterém rodič klade na dítě minimum nebo žádné nároky a požadavky a kontrola jejich plnění je také téměř nulová. Takový rodič naopak poskytuje dítěti velkou míru volnosti, kvůli čemuž dítě nemá jasně stanovená pravidla a mantinely. Posledním je výchovné řízení rozporné, které je specifické kladením mnoha požadavků a úkolů, ale daný rodič nekontroluje jejich splnění.

Tabulka 2 Model devíti polí způsobů výchovy

Emoční vztah	Řízení silné	Střední	Slabé	Rozporné
Záporný	1 výchova autokratická, tradiční, patriarchální		2 liberální výchova s nezájmem o dítě	3 pesimální forma výchovy, rozporné řízení se záporným vztahem
Záporněkladný	9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný nebo dítě je s ním v koalici			
Kladný	4 výchova přísná a přitom laskavá	5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením	6 laskavá výchova bez požadavků a hranic	7 rozporné řízení relativně vyvážené kladným emočním vztahem
Extrémně kladný			8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem	

Zdroj: Čáp, Mareš (2007)

Mertin a Gillernová (2010) popisují jednotlivá pole následovně. První pole představuje výchovu, která je založena na autokratickém pojetí. Je specifická především silným řízením a záporným emočním vztahem, což vede k přísné výchově a ne příliš blízkému vztahu mezi rodiči a dítětem. Druhé pole charakterizuje velice liberální výchovu s nízkým zájmem o dítě. To může zapříčinit, že dítě bude mít i do budoucna potíže s akceptováním určitých hranic. Ve třetím poli se jedná o výchovu, která je kombinací negativního emočního vztahu k dítěti a rozporného řízení, což znamená, že rodič klade na dítě mnoho požadavků a zároveň nekontroluje jejich splnění a poskytuje mnoho volnosti. Čtvrté pole vymezuje výchovu přísnou, ale laskavou. Rodiče kladou na dítě mnoho požadavků, ovšem s ohledem na jeho možnosti. Tento typ výchovy působí na dítě pozitivně a podporuje vzájemné vztahy. Páté pole je ukázkou nejvíce vhodné výchovy, která je založena na vzájemném porozumění a respektování a přiměřeném řízení. Šesté pole vyznačuje výchovu založenou na velice blízkém a pozitivním vztahu k dítěti. Je zde ale velice slabé řízení, což zapříčiňuje, že dítě nemá jasně stanovené hranice a mantinely. Typ výchovy, který se nachází v sedmém poli je specifický rozporným řízením s množstvím požadavků, jejichž splnění rodiče nekontrolují. Velice pozitivní je vzájemný vztah rodičů a dítěte. Osmý styl výchovy představuje kamarádský vztah, ve kterém je dodržování norem spíše dobrovolné. Zároveň zde převládá extrémně kladný emoční vztah, díky čemuž dítě plní dané požadavky bez nutnosti kontroly. V posledním devátém poli můžeme najít styl výchovy, ve kterém panuje rozporný emoční vztah, který může být případně ambivalentní.

9. Neúplná rodina

Důvodů, proč rodina může být neúplná, je hned několik. U některých případech jde o situaci, která se bohužel nedá ovlivnit a není jiná nebo lepší možnost než žít v neúplné rodině. U jiných případech se jedná o stav, pro který se daný rodič sám rozhodl přesto, že možná existovalo i lepší řešení dané situace. Ať jde o jeden nebo druhý případ, vždy je psychické srovnání se s realitou náročné jak pro dítě, tak pro rodiče. V dnešní době není výchova pouze jedním z rodičů ojedinělým jevem. Častěji se můžeme setkat s rodinným typem, kdy matka zůstává s dítětem sama. Existuje ale i mnoho mužů, kteří jsou na výchovu dítěte sami. Naštěstí jsou dnes i ženy ve většině případů schopné sebe a své dítě finančně zaopatřit, díky čemuž je samozřejmě situace neúplné rodiny o něco lépe zvladatelná. Mezi tři nejzákladnější příčiny vzniku neúplné rodiny patří rozvod, úmrtí jednoho z rodičů a narůst počtu žen, které mají děti mimo manželství.

9.1 Rozvod rodičů

Rozvod je nejčastějším důvodem vzniku neúplné rodiny a někteří autoři jej nazývají sociální patologií. Matějček (1994) ve své knize hovoří o třech stádiích rozvodu. Prvním stádiem je takzvaný manželský (rodinný) nesoulad, při kterém dochází k rozporům mezi manželi, kteří jsou následně neschopni nalézt nebo činit určité kompromisy, díky kterým by se rozpor mohl vyřešit. Neshody bývají v partnerském vztahu více či méně běžné. V některých případech ale dochází k druhému stádiu, čímž je manželský (rodinný) rozvrat, kdy je narušena některá ze základních funkcí rodiny. Tato fáze může následně dojít do stádia rozvodu, který je krajním řešením při rozvratu manželství. Rozvod je pro partnery, kteří si jím prochází, velice psychicky zátěžová situace. Zcela jisté je, že rodinným rozvratem je ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, které rozvod svých rodičů prožívá. Vnímání této situace a následná reakce je v každém věku odlišná. Neexistuje však věk, ve kterém by dítě rozvodem rodičů netrpělo. Není výjimkou, že dítě klade vinu za hádky a rozvod rodičů právě sobě a trápí se tím. Často mohou být rodiče plně zaneprázdněni aktuálním děním a konflikty, že problémy dítěte v danou chvíli nedokážou vnímat.

Dle mého názoru dítě v určitém věku vnímá své rodiče jako dokonalý obraz, kterému by se chtělo podobat a stejně tak může vnímat i vztah svých rodičů jako ukázkový. I v tomto ohledu může při rozvodu svých rodičů ztratit své iluze o dokonalém vztahu. Je možné že začne mít do budoucna pochybnosti, zda jeho manželství bude úspěšné, když manželství jeho rodičů úspěšně nedopadlo, přestože jejich vztah považovalo za příkladný.

Je důležité neopomenout období po rozvodu, které může být zrovna tak náročné a psychicky bolestivé jak pro rodiče, tak pro děti. Matějček (1994) uvádí, že zvláště zátěžová situace po rozvodu nastává, když rodiče o sobě navzájem před dítětem mluví špatně a snaží se dítě přesvědčit o své nevině, a naopak o vině druhého rodiče. Stresové období také přináší příchod nového partnera matky nebo partnerky otce. Od dítěte je mnohdy očekáváno, že s novým partnerem bude dobře vycházet a bude ho mít rádo. Často je nuceno se s nimi důvěrně seznamovat, žít v domácnosti a milovat je jako vlastní rodiče, což může být z počátku obtížné. Nový partner s sebou do rodiny pravděpodobně přinese také odlišný výchovný přístup k dítěti, než který doposud v rodině převládal a celkově se v domácnosti změní atmosféra, na kterou byli dítě a rodič zvyklí.

9.2 Úmrtí rodiče

Úmrtí rodiče je v dnešní době poměrně vzácné. Takováto ztráta pro dítě pochopitelně znamená velkou psychickou zátěž. Dle Matějčka (1994) dochází častěji k úmrtí otce než matky, na čemž mají velký podíl dopravní nehody. V dřívějších dobách bylo běžné, že v jednom domě žilo více generací. Staří nebo nemocní lidé často umírali přímo doma a pohřeb byl rodinnou událostí, které se účastnily i děti. V dnešní době se smrt blízkých přesouvá do nemocnic a před prožíváním smutku a strachem ze smrti jsou děti chráněny. Ztráta rodiče úmrtím je specifická svou definitivností a nenávratností, což může být pro mladší děti velice těžko pochopitelné. Stejně jako po rozvodu rodičů může i po úmrtí jednoho z rodičů započít psychicky náročné období příchod nového partnera. V tomto případě je možné, že se setkáme s nepochopením dítěte nebo dokonce s jeho přímým odporem. Často totiž vzniká tendence dítěte idealizovat si zemřelého rodiče. S tím přichází pocit, že druhý rodič se snaží zemřelého partnera nahradit někým jiným.

Reakce dítěte na smrt rodiče mohou být různé. Některé mohou být velice prudké a intenzivní, jiné mohou působit slaběji. Také délka trvání této reakce se liší. Někdy se může zdát, že se dítě se smrtí rodiče vypořádalo rychle, tiše a statečně. Opak je ale

pravdou a tento odložený smutek se dítěti může vrátit v pozdějších letech v plné míře. I pro ovdovělého rodiče je tato situace velice složitá a psychicky extrémně náročná. Přes to je ale potřeba, aby byl schopný dále plnit svou rodičovskou roli.

9.3 Single matky

Z největší části se jedná o matky, které vychovávají své dítě samy. V ojedinělých případech se může jednat také o muže. Single matkami označují takové ženy, které úmyslně či neúmyslně počaly dítě s mužem, se kterým nepočítaly do trvalého vztahu, a tak své dítě vychovávají samy. V průběhu času se měnily jak nejčastější důvody, tak i věk daných matek. Sobotková (2001) uvádí, že dříve byly Single matky nejčastěji mladé dívky, které otěhotněly nedopatřením a nechtěně z nerozvážnosti. V dnešní době ale čím dál více roste počet Single matek ve věku okolo 35 let. Tyto ženy bývají dobře finančně zaopatřené, mají úspěšnou pracovní kariéru. Bohužel však nepotkaly vhodného partnera, se kterým by založily rodinu, přes to by však rády měly vlastní dítě. Věk 35 let je samozřejmě obdobím, kdy si některé bezdětné ženy začnou uvědomovat, že jim tikají biologické hodiny a buď počnou teď nebo už nikdy. Dobrovolně se tak rozhodnou pro mateřství a výchovu dítěte bez otce, která může být funkční, ale také nemusí.

Corneau (2012) ve své knize uvádí, že je velký rozdíl mezi tím, jestliže má matka syna nebo dceru. Dcera dle jeho slov ženou již je, zatímco chlapec musí být chlapcem teprve učiněn. K tomu je potřeba, aby fungoval trojúhelník otec-matka-syn. Pokud takovýto trojúhelník nefunguje a existuje pouze dvojice matka-syn, pak je pravděpodobné, že syn zůstane v identifikaci s matkou a bude se mu hůře hledat a vyvíjet jeho sexuální identita. *„Synové, jimž se nedostalo vhodné otcovské péče, se často potýkají s následujícími problémy: v dospívání jsou zmatení ve vztahu s vlastní sexuální identitou a často mívají zženštilé chování; nedokážou si dostatečně cenit sami sebe; potlačují agresivitu a stejně tak i svou potřebu sebeprosazení, své ambice a zvědavost. Někteří mohou trpět bloky v oblasti sexuality“* (Corneau, 2012, s. 27). Je tedy zřejmé, že absence otce může pro syna do budoucna představovat i určité problémy v partnerských vztazích. Samozřejmě to ale není pravidlem, a i vývoj syna Single matky může proběhnout bez problémů.

10. Vliv primární rodiny na partnerské vztahy

Ve své bakalářské práci jsem již zmiňovala, že dítě má tendenci napodobovat chování rodiče stejného pohlaví, se kterým se identifikuje. To také potvrzuje Kratochvíl (2005) a dodává, že dítě stejně tak přijímá i schéma chování obou rodičů ve vztahu. Znamená to tedy, že osoba určitým způsobem přejímá roli svého rodiče jakožto jedince, ale také si osvojuje fungování partnerského vztahu rodičů. Tyto schémata následně přináší do vlastního milostného vztahu.

Výzkum na téma Model manželství rodičů jako ovlivňující faktor vývoje osobnosti a budoucího manželství provedla Iva Šípová v roce 1982. Přes to, že je tato studie stará téměř 40 let a dnešní moderní vztahy se v některých ohledech mohou lišit, si myslím, že má stále vysokou výpovědní hodnotu.

Šípová (1985) ve svém výzkumu vycházela ze tří základních hypotéz. Dítě je ovlivňováno interpersonálními vztahy v jeho primární rodině. Model vztahu jeho rodičů má přímý vliv na:

1. utváření ženské nebo mužské role dítěte
2. volbu partnera pro život
3. model rodiny, kterou má dítě tendenci vytvořit.

Zároveň byl také předpoklad, že dítě si bude vybírat partnera na základě obrazu svého rodiče opačného pohlaví v případě, že mu rodič imponuje. Domněnkou také bylo, že k větší harmonizaci ve vztahu dojde, jestliže si jsou modely původních rodin blízké.

Závěry, které z výzkumu vyšly ukazují, že muži, kteří žijí ve spokojeném manželství, se ztotožnili se svými otci v láskyplném a dominantním přístupu. Stejně tak ženy ve šťastném manželství se identifikovaly se svými matkami v laskavém a mírně dominantním přístupu. Lidé, kteří se neidentifikovali se svým rodičem stejného pohlaví měli v partnerském vztahu potíže se sexuálním nesouladem. Tyto osoby vykazovali známky snížené důvěry v partnera i sami v sebe, objevovala se také nejistota a nadměrná agresivita.

Studie dále prokázala, že obraz rodiče opačného pohlaví má vliv na volbu partnera. Dítě má v budoucnu tendenci vybírat si partnera dle svého otce nebo partnerku dle své matky. Pozitivní vliv rodiče opačného pohlaví na partnerský život jeho dítěte se projevil v případě, když byl rodič pro dítě imponující a vhodně zastával svou roli dle

pohlaví. Jestliže rodič opačného pohlaví nebyl pro své dítě imponující a nezastával přiměřeně roli svého pohlaví, pak vykazoval negativní vliv.

Významnost třetí hypotézy Šípová (1985) svým výzkumem také prokázala, což znamená, že člověk má tendenci opakovat model své původní rodiny. Je ale možné, že si vybere partnera, který pochází z rodiny, která má diametrálně odlišný model. Pro tento pár bude obtížnější tyto modely rodiny, které si každý z nich do vztahu přináší, skloubit. Z toho také vyplývá a zároveň se tím potvrzuje předpoklad, že spokojenost soužití páru je vyšší, jestliže modely rodin obou z páru jsou si blízké.

11. Představy mladých lidí o manželství

Dospívání a počátky dospělosti jsou charakteristické tím, že se lidé v tomto věku rozhlíží, nabírají zkušenosti a vzorce, vytvářejí si některé vlastní postoje a životní cíle a také si v tomto období formují představy o tom, jaký život by rádi vedli, jaké povolání by je nejvíce bavilo, jaké hodnoty v životě budou pravděpodobně zastávat, kde by chtěli žít, jaké vztahy by chtěli zakládat a udržovat, zda by chtěli mít děti a kolik a tak dále. V dřívějších dobách bylo běžné, že o budoucnosti dítěte rozhodli ostatní. Normou bylo se vdát/oženit s člověkem, kterého vybrali rodiče, mít s ním děti, starat se o domácnost nebo chodit do práce. Dnešní mládež má ale mnohem více možností na výběr, jak strávit svůj život. Z mého pohledu je důvodem především jiná politická situace a mnohem větší otevřenost a tolerance společnosti. Každý má právo si vybrat, jestli by chtěl žít sám, v partnerském nebo manželském soužití. Zda by chtěl žít s partnerem opačného nebo stejného pohlaví; studovat, pracovat nebo cestovat.

Hamplová v knize Fialové (2000) uvádí výzkum, ve kterém byly mladým lidem nabídnuty čtyři varianty soužití s partnerem.

1. *žít sám bez stálého partnera*
2. *žít se stálým partnerem bez sňatku*
3. *žít s partnerem „na zkoušku“ a později s ním uzavřít sňatek*
4. *uzavřít s partnerem sňatek bez předchozího života „na zkoušku“*

(Fialová, 2000, s. 68)

Takzvaný vztah „na zkoušku“ vyjadřuje formu chození s partnerem a vzájemné poznávání se. Z výsledků výzkumu vyplývá, že téměř 90 % respondentů by rádo vstoupilo do manželství a z toho přibližně 77 % by do manželství vstoupilo až po předchozím vztahu s daným partnerem, ve kterém by se dostatečně poznali a vyzkoušeli si společné soužití. 9 % respondentů uvedlo, že by preferovali stálé partnerské soužití bez sňatku a pouze 2,2 % dotázaných odpovědělo, že by nejradyji upřednostňovali život bez stálého partnera před životem s ním. Manželství tedy stále zůstává pro mladé lidi nejpreferovanější formou partnerského života.

Pro naprostou většinu mladých dospělých je dle Hamplové (Fialová, 2000) zcela samozřejmé, že jejich budoucí manželství bude založeno na lásce a citové vazbě. Již málokdo by vstoupil do manželského svazku pouze z neemocionálních důvodů. To také

potvrzuje Možný (2008), který zmiňuje, že mladí lidé nemají důvod vstupovat do manželského svazku, pokud si nejsou jisti, že jejich partner je opravdu ten pravý. Stejně tak toto tvrzení uvádí Singh (2013), která označuje lásku za dominantní představu mladých lidí, kteří by rádi měli někoho, kdo je bude milovat a opatrovat a bude jejich druhou polovinou, díky níž budou kompletní.

Analýza Hamplové (Fialová, 2000) ukazuje, že dotázaní vnímají manželství ze dvou hledisek, a to z hlediska emocionálního a praktického. Z praktického hlediska manželství představuje finanční jistotu, zabezpečení a také zaručuje právní majetkové vztahy. Emocionální hledisko přistupuje k manželství jako k instituci, která především naplňuje citové potřeby, jistoty a dodává oporu. Oba přístupy jsou důležité, každý člověk však dává oběma z těchto přístupů jinou váhu. Dle výzkumu se 59 % dotázaných mužů shodlo, že nesouhlasí s praktickým přístupem a 51 % mužů souhlasí s emocionálním přístupem. Výsledky žen byly velice podobné. 56 % dotázaných žen se shodlo, že nesouhlasí s praktickým přístupem a 58 % žen souhlasí s emocionálním přístupem. Je důležité podotknout, že se obě hlediska nevyklučují a jsou zjišťována zvlášť.

Velkým tématem pro mladé dospělé je také vztah svobody a manželství. Někteří lidé mají pocit, že manželstvím veškerou svou svobodu ztratí, a proto do něho nechtějí vstupovat. Jak jsem již zmiňovala v kapitole Novodobá forma manželství, v dnešní době dle Petruska (2017) spěje společnost k individualismu. Z toho důvodu mohou mít lidé strach, že je manželství připraví o jejich individuální rozvoj. Hamplová (Fialová, 2000) tedy vytvořila výzkum, ve kterém zjišťovala, jak mladí lidé vnímají dopad manželství na svobodu člověka. Dle výsledků následně rozdělila respondenty do čtyř různých skupin, které charakterizovaly jejich názory a postoje k dané problematice. Jedná se o následující skupiny:

1. „*Idealisté*“ si myslí, že je manželství nijak neomezí, a proto do manželství vstoupí ochotně.

2. „*Individualisté*“ si uvědomují, že manželé se musí navzájem podřízovat, a protože se omezovat nechtějí, sňatek příliš ochotně uzavírat nebudou.

3. „*Realisté*“ si uvědomují, že vstupem do manželství přijdou o část své svobody, ale jsou ochotni tuto cenu zaplatit.

4. *Poslední skupinu představují lidé, kteří si myslí, že by je manželství v otázce osobní svobody neomezilo, ale stejně by je uzavřít nechtěli; jejich nechuť ke sňatku pramení z jiných důvodů.*

(Fialová, 2000, s. 74)

Nejvíce respondentů spadalo dle výzkumu do skupiny „idealistů“, což by mohlo být jedním z důvodů, proč je rozvodovost tak vysoká. Jestliže lidé vstupují do manželství s představou, že se nebudou muset partnerovi nijak přizpůsobovat, pak je velice pravděpodobné, že buď tvrdě narazí na realitu nebo bude jejich partner nespokojen s tím, že jeho potřeby jsou ve vztahu upozadřovány. Druhou nejzastoupenější skupinou jsou „realisté“.

Já osobně vnímám, že pro některé lidi v mém okolí znamená manželství větší závazek než početí dítěte. Usuzuji to z toho, že mnoho párů má děti a fungují jako partneři, ale do manželského svazku i po mnoha společných letech nevstoupí. Pro některé může být důvodem například to, že vnímají manželství jako zbytečné. Myslím si, že pro některé lidi je opravdu manželství příliš definitivní a svazující. Dle mého názoru je při výchově dítěte vhodné, aby vztah rodičů byl co nejvíce pevný a stabilní. To samozřejmě sňatek nezajistí, nicméně mám pocit, že daný pár musí pro rozvod věnovat větší úsilí než pro rozchod, tudíž je možné, že sezdaní rodiče nejprve dvakrát zváží vážnost situace a teprve pak konají.

Praktická část

12. Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jaký vliv má prostředí primární rodiny na následné postoje mládeže k manželství. Zda existují spojitosti mezi tím, jak vypadá vztah rodičů respondentů a jejich následné představě o vlastním budoucím partnerském vztahu. Konkrétními vlivy, které jsem zkoumala, byly především aktuální vztahy mezi rodiči respondentů. Jednalo se tedy o to, zda jsou rodiče manželé nebo se rozvedli/rozešli, popřípadě žijí v partnerském vztahu. Dále jak respondenti hodnotí vztah svých rodičů, zda ho považují za harmonický nebo spíše za konfliktní. Ve svém výzkumu, jsem chtěla zjistit, jaký vliv mají tyto proměnné na postoje respondentů k uzavírání manželství. Jestli je pro ně důležité do manželství v budoucnu vstoupit nebo ho považují pouze za zbytečnou formalitu. Následně jsem se také zajímala o další vlivy primární rodiny, na základě kterých by si respondenti mohli utvořit představu o vlastním partnerském/manželském vztahu.

13. Charakteristika zkoumaného vzorku

Téma mé práce se týká mládeže, proto jsem oslovila studenty středních škol, kteří momentálně studují v maturitním ročníku. Znamená to tedy, že respondenti se pohybují ve věku od 18 do 19 let a jedná se o chlapce i dívky. Celkový počet respondentů je 93, z čehož je 59 % dívek a 41 % chlapců. Oslovila jsem dvě nejmenované střední školy, jejichž odpovědi jsem následně porovnála. Jednalo se o gymnázium, které tvoří 48 % odpovědí a o obchodní akademii, která tvoří 52 % odpovědí. Dotazník byl vytvořen pomocí webových stránek Survio. Studenti ho tak mohli vyplnit online pomocí přímého odkazu, který měli k dispozici od svých třídních učitelů.

14. Metoda (nástroj) výzkumu

Výzkum k mé práci je kvantitativní a odpovědi svých respondentů jsem zjišťovala pomocí dotazníku, ve kterém byly použity především uzavřené otázky, což dle Chráska (2016) znamená, že se respondentům předkládá určitý počet odpovědí, mezi kterými si mohou zvolit odpověď takovou, která je jim neblíží. Některé otázky byly takzvaně polouzavřené a byla zde použita možnost odpovědi „jiné“ z důvodu, aby měl každý respondent šanci nalézt vyhovující odpověď i v případě, že by pro něho ani jedna z konkrétních odpovědí nebyla vhodná.

Dotazník byl rozdělen na dvě části, přičemž otázky v první části dotazníku směřovaly na to, jak vypadá prostředí primární rodiny a druhá část dotazníku se zaměřovala na postoje a představy respondentů o vlastním partnerském/manželském vztahu. Jednotlivé otázky jsem zpracovala zvlášť a vyhodnotila procentuální zastoupení všech odpovědí u daných otázek. Následně jsem porovnávala výsledky otázek z první a z druhé části dotazníku, které na sebe záměrně navazovaly. Pro výpočet hypotéz jsem použila Pearsonův Chí-kvadrát, který je dle Chráska (2016) vhodným statistickým testem z důvodu, že v tomto případě se jedná o test mezi dvěma kvalitativními znaky. Pearsonův Chí-kvadrát testuje nezávislost v kontingenčních tabulkách. Podmínkou tohoto testu je, aby alespoň 80 % očekávaných četností bylo větších než 5 a aby pozorování byla nezávislá. V případě nesplnění této podmínky je nutné některé kategorie sloučit, či v případě tabulky 2x2 použít Fisherův exaktní test.

Jelikož byly otázky první části směřovány na primární rodinu respondenta, konkretizovala jsem v úvodu dotazníku, na koho se dané otázky vztahují, aby respondenti následně rozuměli každé otázce. Po přečtení úvodu již měli respondenti možnost vyplnit dotazník (viz příloha).

15. Formulace hypotéz

Dotazník k mému výzkumu byl vytvořen tak, abych mohla porovnávat položky, které na sebe navazují a u kterých jsem předpokládala, že by mezi nimi mohl být určitý vztah. Obecně očekávám, že prostředí primární rodiny ovlivňuje představy a postoje mládeže k uzavírání manželství. Tento můj úsudek vychází jak z mé vlastní zkušenosti a z pozorování svého okolí, tak i z výzkumu Šípové (1985), který potvrzuje, že člověk má tendenci opakovat model své původní rodiny. Konkrétní hypotézy jsou následující:

- H1: Aktuální vztah mezi rodiči má vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství.

H0₁: Aktuální vztah mezi rodiči nemá vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství.

- H2: Rozdělení pravomocí mezi rodiči má vliv na představy jejich dítěte o rozdělení pravomocí ve vlastním partnerském/manželském vztahu.

H0₂: Rozdělení pravomocí mezi rodiči nemá vliv na představy jejich dítěte o rozdělení pravomocí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

- H3: Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte má vliv na jeho postoje k uzavírání manželství.

H0₃: Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte nemá vliv na jeho postoje k uzavírání manželství.

- H4: Rozdělení rolí mezi rodiči má vliv na představy jejich dítěte o rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu.

H0₄: Rozdělení rolí mezi rodiči nemá vliv na představy jejich dítěte o rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

První hypotéza mluví o aktuálním vztahu rodičů, čímž je myšleno, zda jsou rodiče v manželském svazku, partnerském vztahu, jestli se rozvedli nebo rozešli, popřípadě některý z rodičů zemřel a jiné. Alternativní hypotéza předpokládá, že pokud jsou rodiče respondenta v manželském svazku, pro samotného respondenta bude vstoupení do manželství důležité. Jestliže jsou rodiče respondenta rozvedeni nebo se rozešli, pak vstoupení do manželství pro respondenta nebude důležité.

Třetí hypotéza předpokládá, že pokud dítě vnímá vztah svých rodičů jako harmonický, pak pro něho bude důležité vstoupit do manželství. Jestliže dítě vnímá vztah svých rodičů jako konfliktní, pak pro něho nebude důležité vstoupit do manželství. Je nutné zmínit, že respondenti na tuto otázku odpovídali i v případě, že jsou jejich rodiče rozvedeni a jejich úkolem bylo uvést, jak vnímali vztah svých rodičů v době, kdy ještě rozvedeni nebyli.

16. Způsob provedení výzkumu (sběr dat)

Vytvořený online dotazník jsem zaslala dvěma vybraným středním školám, konkrétně třídním učitelům tříd maturitních ročníků. Tito třídní učitelé následně rozeslali odkaz na dotazník studentům svých tříd. Jednalo se o gymnázium a o obchodní akademii. Tyto dvě školy jsem oslovila, protože jsem měla u obou z nich možnost přímého kontaktu na třídního učitele třídy v maturitním ročníku. Učitelé byli velice ochotní a pomohli mi zajistit, aby odkaz na dotazník měli k dispozici všichni požadovaní studenti. Dotazníky byly vytvořeny dva naprosto totožné pro každou školu zvlášť, aby bylo možné vidět výsledky každé školy odděleně. Vyplnění dotazníku trvalo respondentům průměrně pět minut a dokončilo ho 93 studentů. Na gymnázium byla úspěšnost vyplnění 64,3 % a na obchodní akademii byla tato úspěšnost 53,9 %. Dotazník tedy otevřelo 159 lidí, ale pouze 58,5 % dotazník dokončilo a odeslalo. Myslím si, že častým důvodem nevyplnění dotazníku mohly být příliš osobní otázky, na které studentům nebylo příjemné odpovídat, a proto dotazník nedokončili. Tento jev jsem očekávala, jelikož si uvědomuji, že otázky, které jsem v dotazníku použila, jsou mířené na velice soukromá témata.

Jedinou instrukcí, která byla studentům v úvodu dotazníku sdělena bylo, aby své odpovědi ohledně primární rodiny a rodičů směřovali k osobám, které je vychovávaly, jestliže se nejednalo o oba biologické rodiče. Tímto jsem chtěla předejít nesprávnému pochopení otázek.

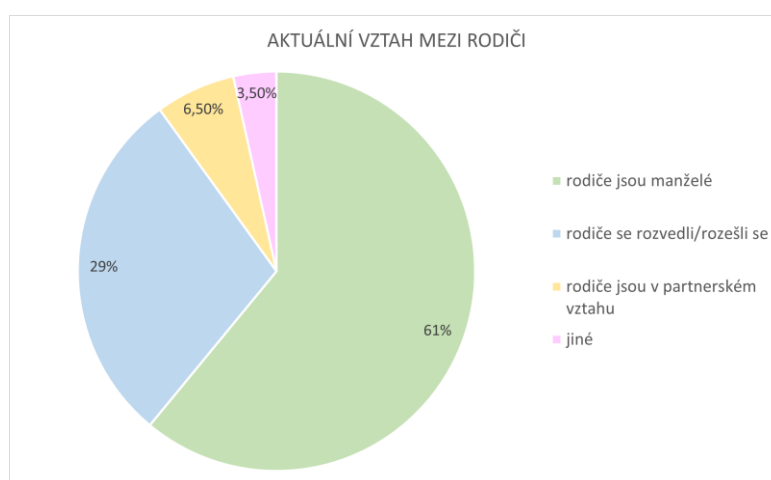
17. Výsledky jednotlivých položek výzkumu

Jak již bylo zmíněno, respondenti sestávají z dívek, které tvoří 59 % celku a z chlapců, kteří tvoří 41 %. Otázka na pohlaví respondentů byla položena z důvodu, abych měla následně možnost porovnat odpovědi obou pohlaví a případně zjistit, zda existují určité odlišnosti v jejich postojích.

Otázka č. 1

V jakém vztahu žijí v současné době tvoji rodiče?

Na tuto otázku odpovědělo 61 % respondentů, že jejich rodiče žijí v manželském svazku, 29 % rodičů se rozvedlo nebo se rozešli, 6,5 % respondentů uvedlo, že rodiče žijí v partnerském vztahu a 3,5 % zvolilo možnost „jiné“. Touto poslední odpovědí mohli respondenti například myslet, že některý z rodičů zemřel, popřípadě že nezná své rodiče a tak dále.

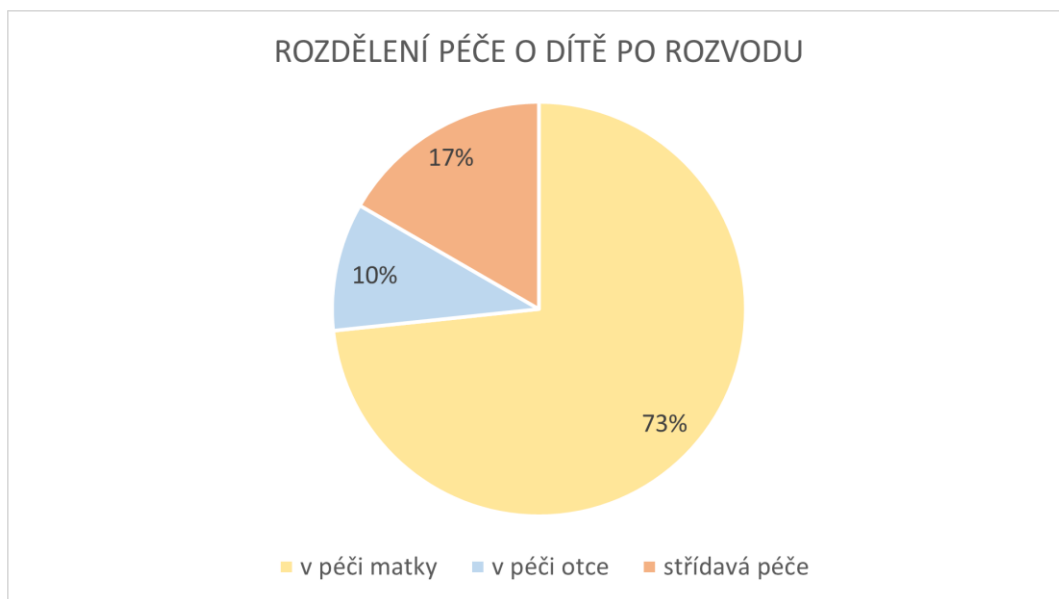

Graf 2 – Aktuální vztah mezi rodiči

Otázka č. 2

Pokud jsou tvoji rodiče rozvedeni nebo z jiného důvodu žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď se kterým.

73 % respondentů, kteří pochází z rozvedené nebo z jiného důvodu rozdělené rodiny, uvedlo, že jsou momentálně v péči matky. 17 % respondentů žije ve střídavé péči a 10 % je v péči otce.

Graf 3 – Rozdělení péče o dítě po rozvodu

Otázka č.3

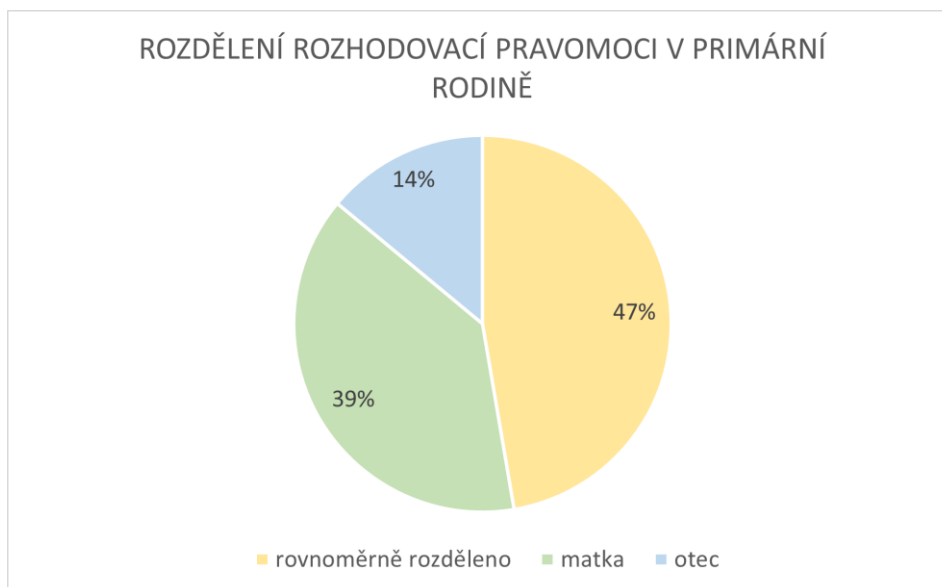
Pokud jsou tvoji rodiče rozvedeni nebo z jiného důvodu žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď jak dlouho.

Průměrnou délkou doby, kdy respondenti žijí pouze s jedním z rodičů z důvodu rozvodu nebo z jiného důvodu je 8,25 let. Odpovědi respondentů se velice lišily. Někteří respondenti mají rozdělenou rodinu již od brzkého dětství, jiní například pouze dva roky. Zajímalo mě, zda existuje nějaký vztah mezi délkou doby, po kterou je rodina rozdělena a odpověďmi na ostatní otázky, ale na žádnou takovouto souvislost jsem nepřišla.

Otázka č. 4

Který z rodičů má větší rozhodovací pravomoc? (rozhoduje o výchově a chodu domácnosti, má poslední slovo)

V této položce bylo nejčastější odpovědí, že rodiče mají rozhodovací pravomoc rovnoměrně rozdělenou. Odpovědělo tak 47 % respondentů. Následovala druhá nejčastější odpověď, kterou zvolilo 39 % dotazovaných a která popisovala takovou rodinu, kde má rozhodovací pravomoc především matka. Nejméně dotazovaných zvolilo možnost, kdy má rozhodovací pravomoc především otec a šlo o 14 % respondentů.

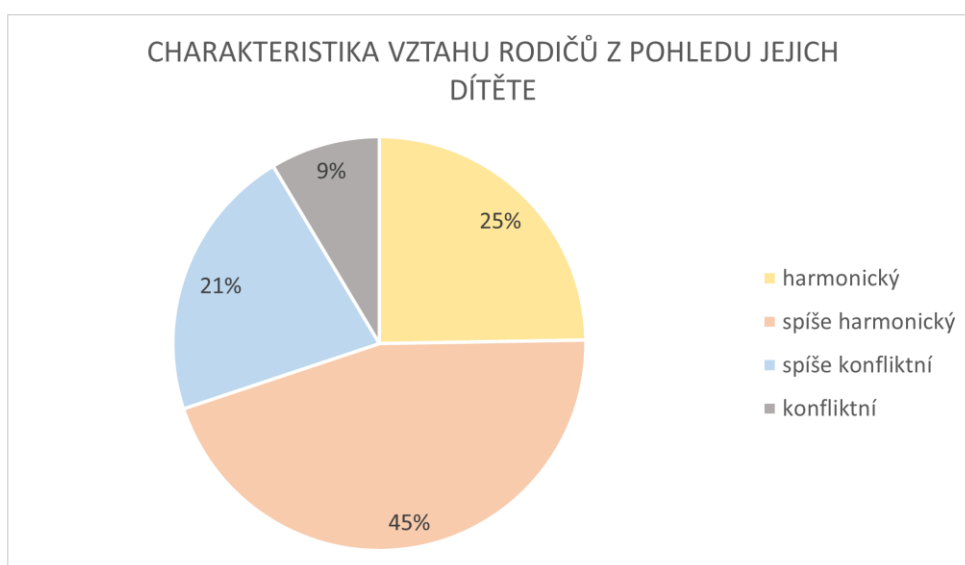

Graf 4 – Rozdělení rozhodovací pravomoci v primární rodině

Otázka č. 5

Který popis nejlépe charakterizuje vztah tvých rodičů/rodiče s partnerem?

V případě této položky zvolilo 45 % respondentů, že vztah svých rodičů vnímá jako spíše harmonický, ale občas se objevují konflikty. 25 % uvedlo, že vztah svých rodičů vnímá jako většinu času harmonický. 21 % vnímá vztah svých rodičů jako spíše konfliktní, ale občas bývá i harmonický a 9 % respondentů vnímá vztah svých rodičů jako většinu času konfliktní.

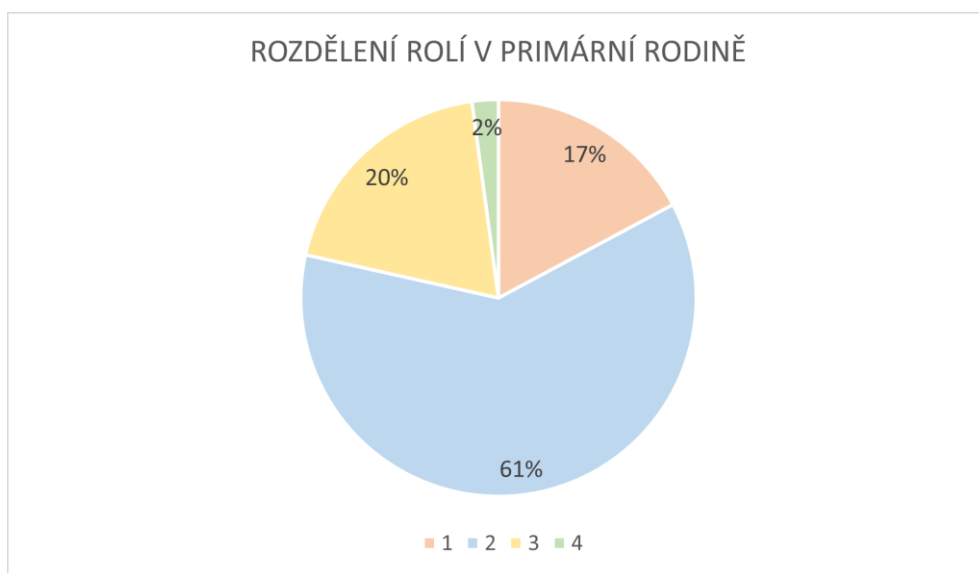

Graf 5 – Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte

Otázka č. 6

Jak jsou ve vaší domácnosti rozdělené role? (domácí práce, financování)

61 % respondentů zvolilo jako svou odpověď možnost b) žena se stará o domácnost a zároveň se finančně podílí na chodu domácnosti, muž jí občas pomáhá s domácími pracemi a finančně se podílí na chodu domácnosti. 20 % dotazovaných odpovědělo, že domácí práce a financování domácnosti je mezi rodiči rovnoměrně rozděleno. 17 % hlasovalo pro takové rozdělení rolí, kdy se žena stará o domácnost a muž zajišťuje finance a pouze 2 % respondentů zvolilo možnost d), která popisuje takovou rodinu, kde žena zajišťuje finance a muž se stará o domácnost.

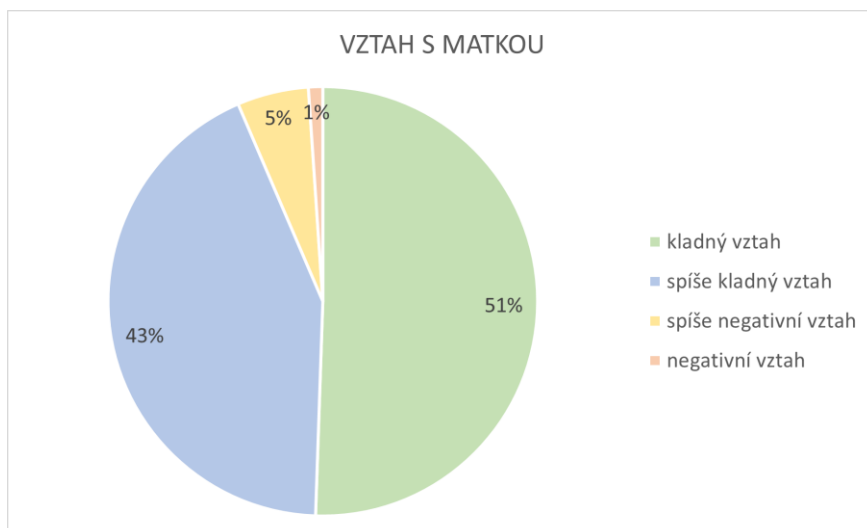

Graf 6 – Rozdělení rolí v primární rodině

Otázka č. 7

Jak vnímáš svůj vztah s matkou?

U této otázky procentuálně převládaly pozitivní odpovědi. 51 % respondentů uvedlo, že vztah se svou matkou vnímají kladně a vzájemně si jsou blízcí. 43 % zvolilo odpověď, která uvádí, že vztah s matkou je spíše kladný. Pouze 5 % dotazovaných vnímá svůj vztah s matkou jako spíše negativní a 1 % si není s matkou vůbec blízké a tento vztah vnímá jako negativní.

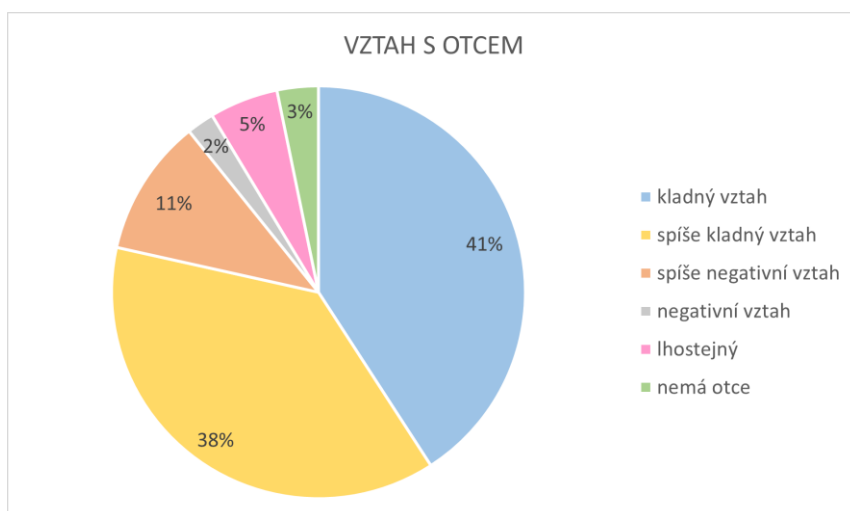

Graf 7 – Vztah s matkou

Otázka č. 8

Jak vnímáš svůj vztah s otcem?

U této otázky měly na rozdíl od otázky předešlé všechny možné odpovědi své zastoupení. V tomto případě uvedlo 41 % respondentů, že se svým otcem mají kladný a velice blízký vztah a 38 % má se svým otcem spíše kladný vztah. Opět tedy převažují odpovědi, že respondenti mají se svým otcem poměrně kladný vztah a to ze 79 %. 11 % má se svým otcem spíše negativní vztah a 2 % uvádí, že je tento vztah negativní a s otcem si nejsou vůbec blízcí. 5 % hlasovalo pro odpověď, že je jim vztah s otcem lhostejný. Tuto odpověď považují za možná ještě horší než odpověď, kdy respondent má s otcem negativní vztah. 3 % dotazovaných nemá otce.

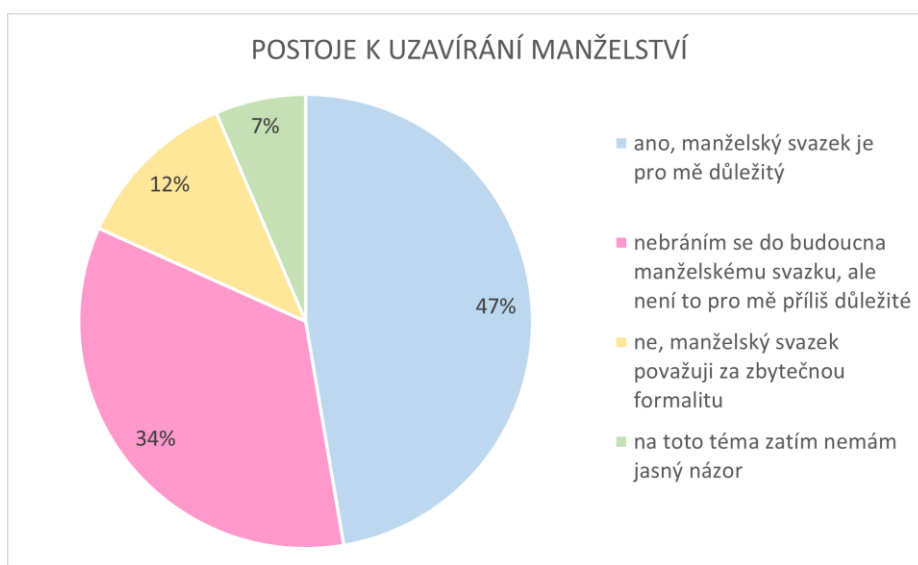

Graf 8 – Vztah s otcem

Otázka č. 9

Je pro tebe důležité vstoupit do manželského svazku v dlouhodobém vztahu?

U této otázky mělo 47 % respondentů naprosto jasno a zvolilo možnost a) Ano, manželský svazek je pro mě důležitý. Dalších 34 % se manželskému svazku do budoucna nebrání, ale není to pro ně vyloženě důležité. 12 % respondentů vnímá manželský svazek pouze jako zbytečnou formalitu, a proto by do něho nevstoupili. Pouze 7 % na toto téma zatím nemá jasný názor.

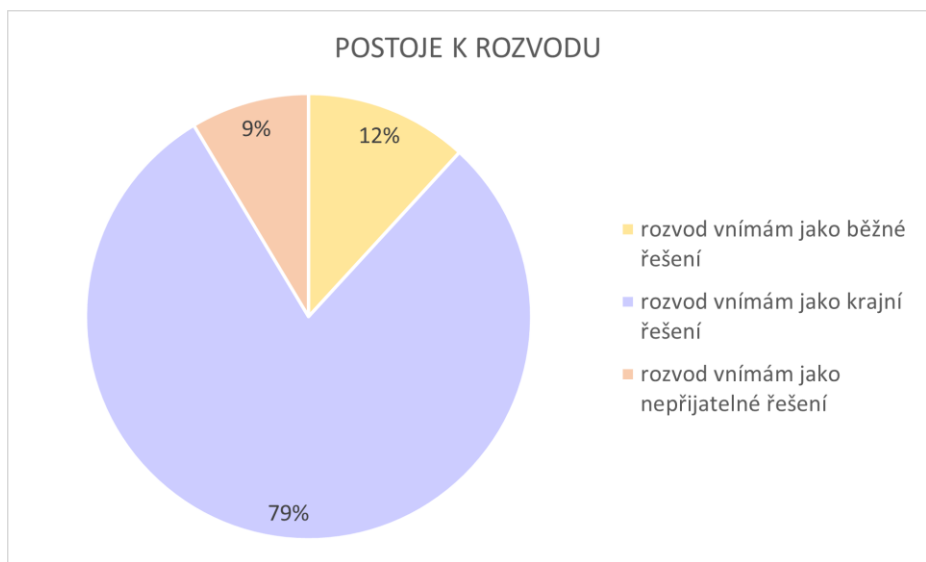

Graf 9 – Postoje k uzavírání manželství

Otázka č. 10

Do jaké míry vnímáš rozvod jako řešení možného konfliktu, který by mohl nastat ve tvém budoucím manželském svazku?

Odpověď, která u této otázky ve většině případů převažovala byla b) Rozvod vnímám jako krajní řešení při manželské krizi a pro tuto variantu se rozhodlo 79 % respondentů. Dalších 12 % má k rozvodu takový postoj, že je to běžná věc a případné neshody by pravděpodobně řešilo rozvodem. Pro 9 % dotazovaných je rozvod nepřijatelné řešení, které by si tedy pravděpodobně nevybrali ani v krajních situacích.

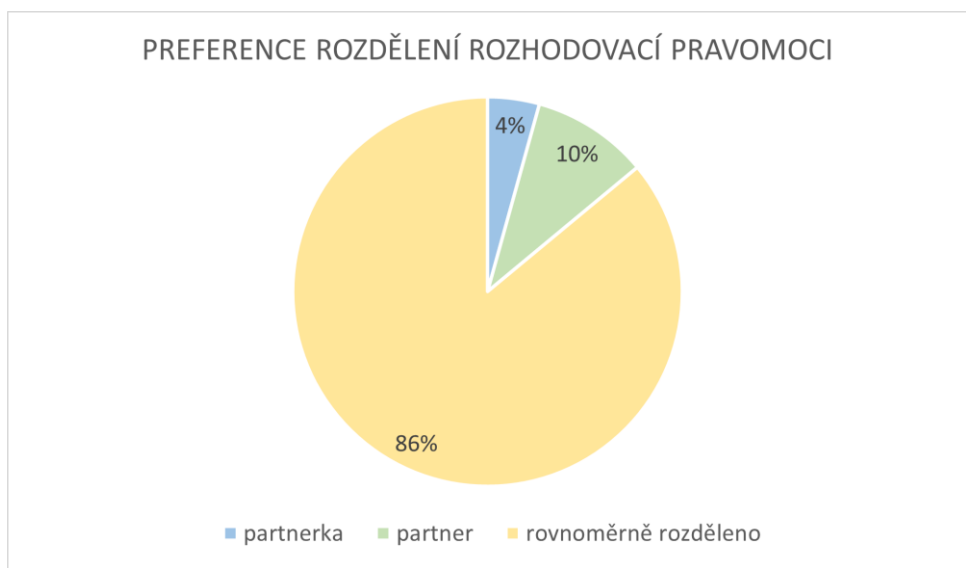

Graf 10 – Postoje k rozvodu

Otázka č. 11

Kdo by podle tvého názoru měl mít ve tvém manželském nebo partnerském vztahu větší rozhodovací pravomoc? (poslední slovo, rozhoduje o výchově a chodu domácnosti)

Drtivá většina respondentů by dle mého výzkumu preferovala, aby rozhodovací pravomoc byla rovnoměrně rozdělena a jedná o 86 % dotazovaných. 10 % by dalo spíše přednost tomu, aby měl rozhodovací pravomoc spíše partner a pouze 4 % by si přála, aby tuto rozhodovací pravomoc měla spíše partnerka.

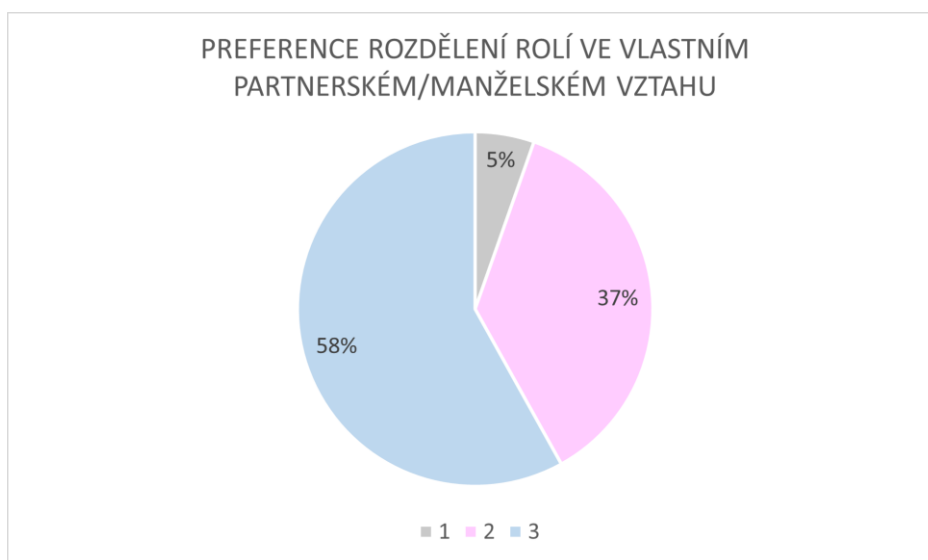

Graf 11 – Preference rozdělení rozhodovací pravomoci

Otázka č. 12

Jak si ve svém manželském nebo partnerském vztahu představuješ rozdělení rolí? (domácí práce, financování domácnosti)

U této otázky opět převažovala nejvíce odpověď, že by respondenti preferovali rovnoměrné rozdělení rolí a z 58 %. Partneři by se tedy podle nich měli starat o domácnost stejně a také by měli oba obstarávat finance. 37 % dotazovaných se shodlo, že by preferovali, aby se žena starala o domácnost a muž ji občas s něčím pomohl a zároveň aby oba obstarávali finance. Pouze 5 % hlasovalo pro odpověď, která popisovala takové rozdělení rolí, kdy by se žena měla starat o domácnost a muž by měl obstarávat finance.

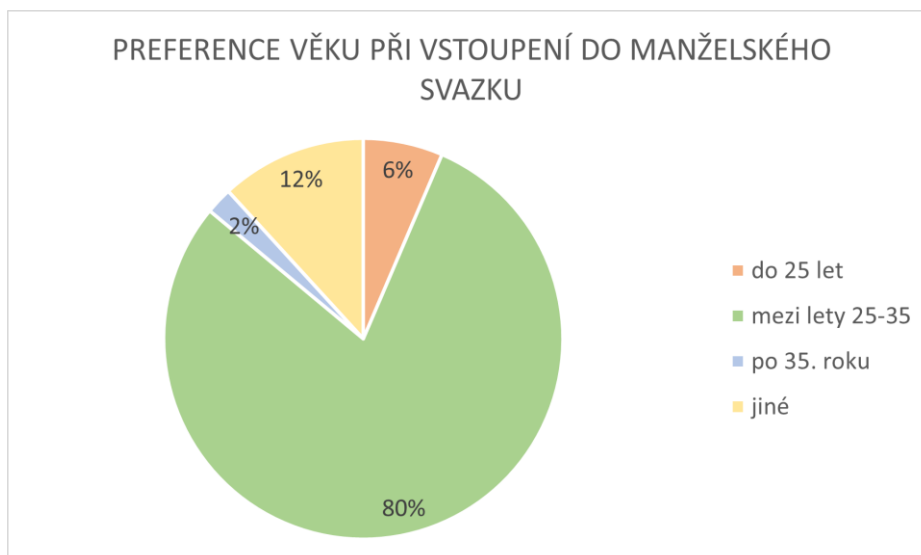

Graf 12 – Preference rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

Otázka č. 13

V jakém věku bys rád/a vstoupil/a do manželského svazku?

Drtivá většina respondentů se shodla, že by preferovali vstoupení do manželského svazku mezi lety 25-35 a jedná se o 80 % odpovědí. 12 % hlasovalo pro možnost jiné. Nemůžeme vyhodnotit, co je touto odpovědí myšleno. Ze 73 % šlo ale o respondenty, kteří hlasovali v otázce číslo 9 pro odpověď, že nechtějí vstoupit do manželství a že manželský svazek považují za zbytečnou formalitu. 6 % dotazovaných uvedlo, že by rádi vstoupili do manželského svazku již do jejich 25 let života a pouze 2 % se přiklání k možnosti, že by preferovali vstoupení do manželského svazku až po 35. roku života.

Graf 13 – Preference věku při vstoupení do manželského svazku

18. Interpretace výsledků jednotlivých položek

Dle vypočítaných četností jednotlivých odpovědí u každé otázky jsem zjistila, že největší část respondentů má rodiče v manželském svazku a jedná se o 61 %. Jsem ráda, že stále převažují rodiny se sezdanými rodiči. Přesto ale rodiče, kteří jsou rozvedeni nebo se rozešli, tvoří téměř jednu třetinu celkových odpovědí. Dle výpočtu statistické významnosti je poměr odpovědí respondentů z obou škol stejný, a tudíž zde odlišnost škol nehraje roli.

Výsledky druhé otázky ukazují, že 73 % dotazovaných, jejichž rodiče jsou rozvedeni nebo z jiného důvodu nežijí s oběma rodiči, jsou v péči matky. Předpokládala jsem, že tato odpověď bude nejčetnější, ale překvapilo mě, jak moc převažuje. Očekávala jsem, že střídavá péče bude ve výsledcích čtenější. Malé zastoupení respondentů, kteří jsou v péči svého otce mě nijak neudivilo. Myslím si, že dítě zůstane po rozvodu v péči svého otce převážně v případě, že má matka velké potíže se o dítě postarat. Zároveň 100 % respondentů, kteří jsou v péči otce uvedlo, že mají spíše negativní nebo negativní vztah se svou matkou.

Četnosti odpovědí čtvrté otázky mě poměrně udivily. Nečekala jsem, že má otec rozhodovací pravomoc v tak málo rodinách dotazovaných studentů (konkrétně u 14 % případů), a naopak matka má tuto pravomoc tak často (konkrétně u 39 % případů). Myslím si, že převažující rozhodovací pravomoc otce je jedním ze znaků tradiční rodiny. Z toho by tedy vyplývalo, že většina rodin je v tomto směru spíše moderní. Důvodem vysokého procenta rodin, kde má převážně matka rozhodovací pravomoc by dle mého názoru mohlo být, že ženy ve většině případů zůstávají s dětmi na mateřské dovolené, a tudíž by mohly mít větší rozhodovací pravomoc, co se týče výchovy dítěte, a to i v pozdějším věku.

Výsledky páté otázky mě nepřekvapily. Očekávala jsem, že procentuálně nejvíce zastoupená odpověď bude právě ta, že respondenti vnímají vztah svých rodičů jako spíše harmonický, ale občas se objevují konflikty. Myslím si, že je důležité, aby dítě také vidělo, že vše v partnerských vztazích není dokonalé z důvodu, že by si kvůli tomu mohlo následně vytvořit nereálnou představu o vlastním partnerském vztahu. Zajímavé je, že na tuto otázku odpovídali zároveň i respondenti, jejichž rodiče jsou rozvedeni nebo se rozešli, a i mnoho z těchto respondentů vnímalo dřívější vztah svých rodičů za harmonický nebo spíše harmonický, přestože se později rozpadl.

U šesté otázky jsem očekávala, že možnost „d) žena zajišťuje finance a muž se stará o domácnost“ bude mít velice nízké procentuální zastoupení. Mírně mě překvapilo, že je tak málo zastoupená možnost, kdy se žena stará především o domácnost a muž zajišťuje finance. Tento jev bych označila jako znak tradiční rodiny. Stejně jako z výsledků otázky č. 4 vyplývá, že velká část rodin je spíše moderní než tradiční.

Výsledky sedmé položky vnímám jako velice pozitivní, jelikož v podstatě 94 % dotazovaných má poměrně kladný vztah se svou matkou. Otázka na vztah k matce neměla dle vypočítaných výsledků žádný vliv na další položené otázky. Dle mého názoru to může být z toho důvodu, že jak vztah k matce, tak vztah k otci spíše ovlivňuje vývoj jedince jako takového, jeho sebepojetí a také jeho vnímání druhého pohlaví.

Stejně jako u předešlé otázky jsem zjistila, že odpovědi ohledně vztahu s otcem nemají žádný významný vliv na odpovědi u ostatních otázek. Předpokládala jsem, že na rozdíl od otázky týkající se vztahu s matkou, se v tomto případě objeví někteří respondenti, kteří nemají otce. Této tématice jsem se věnovala již v teoretické části v podkapitole Úmrtí rodiče, kde jsem se zmiňovala, že k úmrtí dochází častěji u otců než u matek a velký podíl na tom mají například dopravní nehody. I tak je ale tento jev poměrně výjimečný.

Četnosti odpovědí u deváté otázky považuji za zajímavé z důvodu, že již v takto nízkém věku má většina respondentů utvořený názor na téma jejich manželství a pravděpodobně o něm přemýšlí. Některé lidi by mohlo překvapit, že 81 % dotazovaných by do manželského svazku vstoupilo. Již víckrát jsem zaslechla názor starší generace, že dnešní mládež se vdávat a ženit nechce a také že nechtějí mít děti. V mém okolí ale převládá především taková mládež, pro kterou je manželský svazek důležitý a rádi by do něho vstoupili, popřípadě se u některých mých vrstevníků tak již děje.

Procentuální výsledek desáté položky mě překvapil, protože pouze 9 % dotazovaných odpovědělo, že považují rozvod za běžné řešení možného konfliktu v manželství. Očekávala jsem, že rozvod bude více respondentů považovat za běžný, a to z různých důvodů. Například kvůli tomu, že rodiče daného respondenta jsou rozvedeni, zároveň je z mého pohledu v naší společnosti poměrně časté, že se manželé rozvádí. Také jsem předpokládala, že by na postoje k rozvodu mohl mít vliv aktuální vztah rodičů. Tento vliv se ale u mých respondentů neprokázal.

Převažující odpověď u jedenácté otázky, že by respondenti preferovali spíše rovnoměrně rozdělenou rozhodovací pravomoc jsem očekávala ze tří důvodů. Prvním důvodem je, že tuto preferenci pozoruji ve svém blízkém okolí přátel, kteří jsou jen o něco málo starší než moji respondenti a sama bych zvolila tuto odpověď. Druhým důvodem je, že rovnoměrné rozdělení rozhodovací pravomoci je dle mého názoru jevem modernizace společnosti a partnerských vztahů. Třetím důvodem bylo, že mě k tomuto úsudku vedly výsledky položky Rozdělení rozhodovací pravomoci v primární rodině, ve které byla procentuálně nejčastěji zastoupená odpověď právě Rovnoměrné rozdělení rozhodovací pravomoci. Předpokládala jsem, že by tento model z primární rodiny mohl mít vliv na model, který by respondent sám preferoval.

Stejně jako u předchozí otázky si myslím, že důvodem, proč nejvyšší procentuální výsledek (58 %) u otázky na preferenci rozdělení rolí ve vztahu měla právě odpověď, že by respondenti preferovali, aby byly role rovnoměrně rozdělené, bylo, že je tato genderová rovnoprávnost znakem pro moderní vztahy. Nízké procento preference dle odpovědi „a) Žena by se měla věnovat především domácnosti, muž by se měl starat o financování domácnosti“ by mohlo značit také nízkou preferenci tradičního vztahu.

Z výsledků třinácté otázky vyplývá, že většina respondentů chce vstoupit do manželského svazku mezi 25-35 lety a jedná se o 80 % případů. Myslím si, že důvodem může být touha po cestování, studování, volnosti. Svou roli může hrát také finanční stránka věci, a to ať už jde o samotnou svatbu tak i o případné společné bydlení. Zároveň si ale myslím, že se tyto lidé chtějí včas usadit a založit rodinu.

19. Ověření hypotéz

V případě tohoto výzkumu je pro vyhodnocení závislosti potřeba zvolit takový statistický test, který pracuje s kvalitativními znaky neboli slovně zadanými. Dle Chráska (2016) je tímto testem Pearsonův Chí-kvadrát test, který testuje nezávislost v kontingenčních tabulkách. Abychom mohli tento test použít, je nutné, aby byla splněna podmínka, že alespoň 80 % očekávaných četností musí být větších než pět. Pokud tedy četnost více jak 20 % odpovědí bude menší než pět, pak je nezbytné některé kategorie sloučit, či v případě tabulky 2x2 použít Fisherův exaktní test. V případě tohoto výzkumu došlo pouze na sloučení některých kategorií, jelikož četnost určitých odpovědí byla menší než pět a zároveň se těchto nízkých četností objevilo více jak 20 % v jednom výpočtu. K vyhodnocení Pearsonova Chí-kvadrátu byl použit statistický software SPSS. Pro test statistické hypotézy si zpravidla volíme hladinu významnosti, pro kterou tento test budeme provádět. Hladina statistické významnosti vyjadřuje výši rizika, že jsme se spletli a neoprávněně jsme přijali danou hypotézu za reálnou, přičemž může být náhodná. V tomto výzkumu ověřuji hypotézy na 5 % hladině statistické významnosti, což znamená, že pokud výpočet dosáhne této hladiny, pak se mohu na 95 % spolehnout, že jsem se nespletla a přijala jsem danou hypotézu oprávněně. Holčík (2015) uvádí, že pro rozhodování o platnosti či neplatnosti nulové hypotézy můžeme použít takzvanou p-hodnotu, která vyjadřuje nejmenší hladinu významnosti testu, na které ještě můžeme zamítnout nulovou hypotézu. Výsledná p-hodnota se porovnává se stanovenou hladinou statistické významnosti. Nulovou hypotézu zamítáme v případě, že p-hodnota klesne pod zvolenou hladinu. Tedy čím nižší je tato p-hodnota, tím spíše můžeme nulovou hypotézu zamítnout.

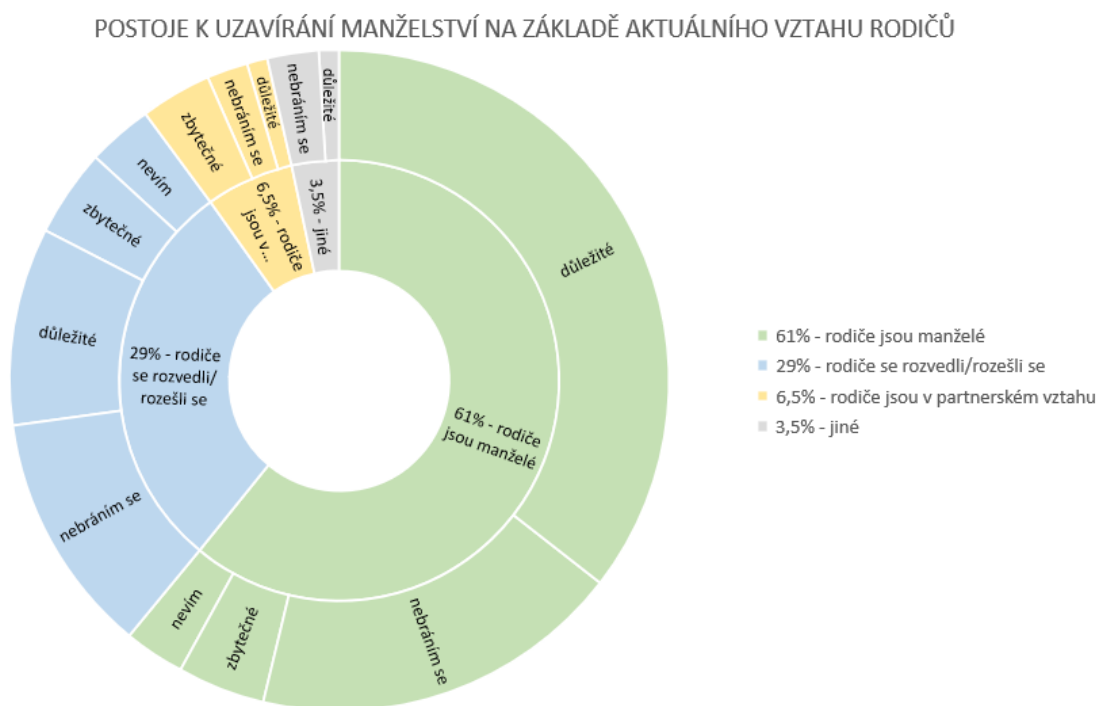
První hypotéza, kterou budeme ověřovat zní:

- H1: Aktuální vztah mezi rodiči má vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství.

H₀₁: Aktuální vztah mezi rodiči nemá vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství.

Následující graf znázorňuje, jak moc je pro respondenty vstoupení do manželského svazku důležité v závislosti na aktuálním vztahu rodičů. Můžeme vidět, že pokud jsou rodiče respondentů v manželském svazku, pak převládá odpověď, že je pro dotazované

důležité do tohoto svazku vstoupit. Jestliže jsou rodiče rozvedeni, pak převládá odpověď, že se respondenti nebrání vstupu do manželského svazku, ale není to pro ně příliš důležité. V případě, že jsou rodiče v partnerském vztahu, převládá u respondentů odpověď, že vstup do manželského svazku je pouze zbytečná formalita a tuto formu vztahu nepreferují.

Graf 14 – Postoje k uzavírání manželství na základě aktuálního vztahu rodičů

Kontingenční tabulka

Postoje k manželství: důležité=1, nebráním se=2, nedůležité=3, jiné=4

		1,00	2,00	3,00	4,00	Celkem
Vztah rodičů	1,00	33	17	4	3	57
	2,00	1	2	3	0	6
	3,00	9	11	4	3	27
	4,00	1	2	0	0	3
Celkem		44	32	11	6	93

Tabulka 3: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 1

Vzhledem k nízkým četnostem a nesplnění podmínky pro Chí-kvadrát test musíme kategorii „jiné“ z analýzy odstranit a sloučit kategorie vztahu rodičů – manželé a v partnerském vztahu (kategorie 1 a 2). Podmínka Chí-kvadrát testu je, aby alespoň 80 % očekávaných hodnot bylo větších než 5.

Kontingenční tabulka

			Postoje k manželství: důležité=1, nebráním se=2, nedůležité=3			
			1,00	2,00	3,00	Celkem
Vztah rodičů	Manželé, partneři	Četnost	34	19	7	60
		V %	56,7 %	31,7 %	11,7 %	100,0 %
	Vztah rodičů					
	Rozvedení	Četnost	9	11	4	24
		V %	37,5 %	45,8 %	16,7 %	100,0 %
	Vztah rodičů					
Celkem	Četnost		43	30	11	84
	V %		51,2 %	35,7 %	13,1 %	100,0 %
	Vztah rodičů					

Tabulka 4: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 1

Chí-kvadrát test

	Hodnota chí- kvadrátu	Stupeň volnosti	P-hodnota
Pearsonův Chí-kvadrát	2,521 ^a	2	0,284
Počet respondentů	84		

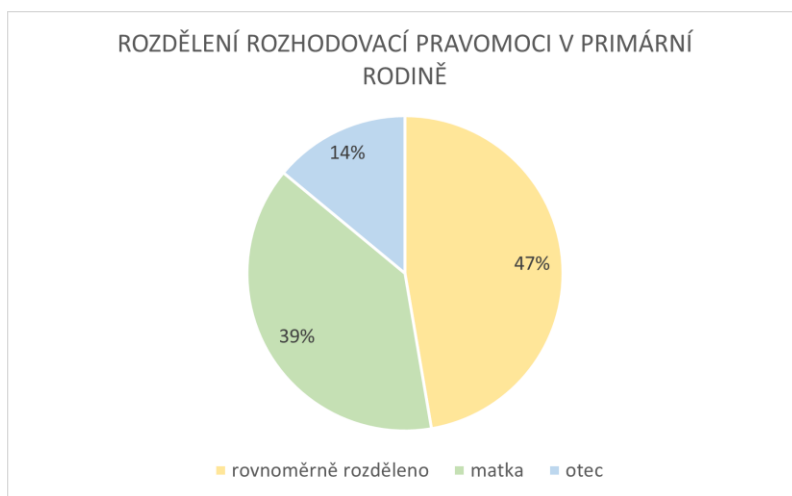
Tabulka 5: Chí kvadrát test, hypotéza 1

Z výsledků testu vidíme, že Chí-kvadrát test vyšel 2,521 a jeho p-hodnota je 0,284. P-hodnota je větší než 5 % hladina významnosti, a proto H_0 nezamítáme. Neprokázali jsme, že aktuální vztah mezi rodiči má vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství. Z těchto výsledků vyplývá, že aktuální vztah mezi rodiči nemá vliv na postoje jejich dítěte k uzavírání manželství.

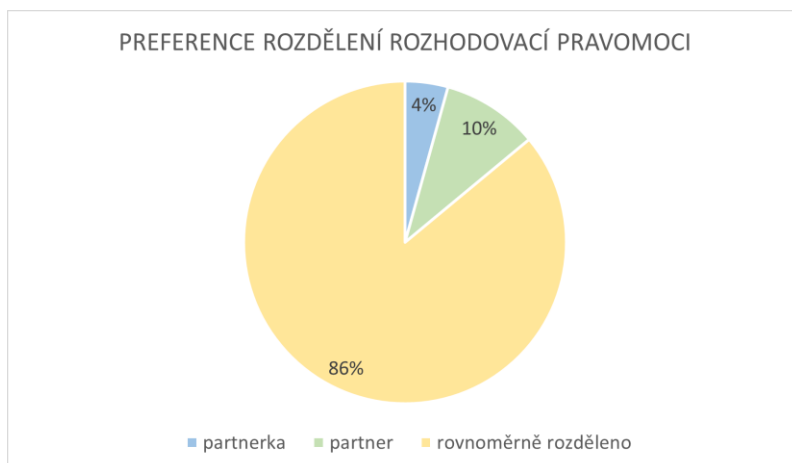
- H2: Rozdělení pravomocí mezi rodiči má vliv na představy jejich dítěte o rozdělení pravomocí ve vlastním partnerském/manželském vztahu.

H0₂: Rozdělení pravomocí mezi rodiči nemá vliv na představy jejich dítěte o rozdělení pravomocí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

Při porovnání grafů, z nichž jeden představuje rozdělení pravomocí v primární rodině a druhý představuje preference respondentů pro rozdělení rozhodovací pravomoci, můžeme vidět, že u obou převažuje odpověď „rovnoměrně rozděleno“. Co se týče druhého grafu, tato odpověď je ale mnohem četnější než u grafu prvního.

Graf 4 – Rozdělení rozhodovací pravomoci v primární rodině

Graf 11 – Preference rozdělení rozhodovací pravomoci

Kontingenční tabulka

		pravomoc ve svém vztahu: žena=1; muž=2; rozdělené=3			Celkem
		1,00	2,00	3,00	
Pravomoce rodičů	1,00	4	2	30	36
	2,00	0	4	9	13
	3,00	0	3	41	44
Celkem		4	9	80	93

Tabulka 6: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 2

Vzhledem k malým četnostem a nesplnění podmínky Chí-kvadrát testu provedeme sloučení kategorií muž a žena (kategorie 1 a 2) na kategorie nerovnoměrné a následně provedeme nový test.

Kontingenční tabulka

		pravomoce respondenti		Celkem	
		nerovnoměrné	rovnoměrné		
pravomoce rodičů	nerovnoměrné	Četnost	10	39	49
		V %	20,4 %	79,6 %	100,0 %
		Pravomoce rodiče			
	rovnoměrné	Četnost	3	41	44
		V %	6,8 %	93,2 %	100 %
		Pravomoce rodiče			
Celkem		Četnost	13	80	93
		V %	14,0 %	86,0 %	100,0 %
		Pravomoce rodiče			

Tabulka 7: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 2

Chí-kvadrát test

	Hodnota chí- kvadrátu	Stupeň volnosti	P-hodnota
Pearsonův Chí-kvadrát	3,561 ^a	1	0,059
Počet respondentů	93		

Tabulka 8: Chí-kvadrát test, hypotéza 2

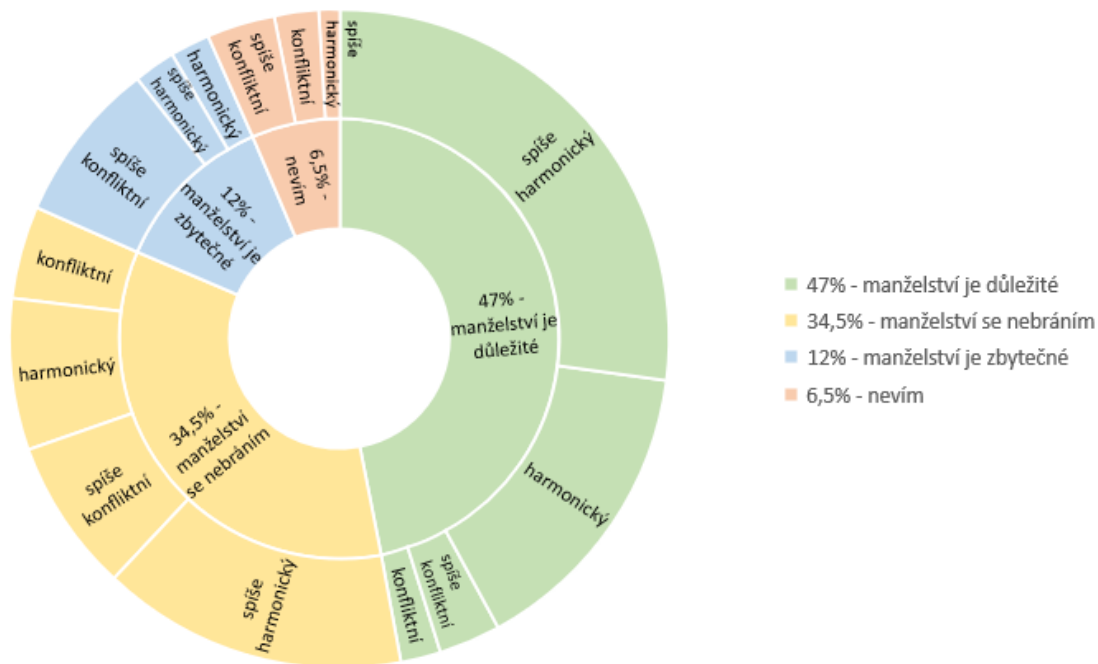
Výsledek testu vyšel 3,561 a jeho p-hodnota je 0,059. P-hodnota je větší než 5 % hladina významnosti, a proto H_0 nezamítáme. Tuto hypotézu bychom zamítali na 10 % hladině významnosti. Z výsledků můžeme vidět, že pokud rodiče mají nerovnoměrně rozdělené pravomoci, potom to tak chce i přibližně 20,4 % respondentů. V případě, že mají rovnoměrně rozdělené pravomoci, tak nerovnoměrně chce pouze 6,8 % respondentů. Pokud rodiče mají rovnoměrně rozdělené pravomoci, pak 93,2 % respondentů je chce mít také rovnoměrně rozdělené.

- H3: Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte má vliv na jeho postoje k uzavírání manželství.

H_{03} : Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte nemá vliv na jeho postoje k uzavírání manželství.

Následující graf představuje postoje mládeže k uzavírání manželského svazku na základě vlastního vnímání vztahu svých rodičů. Z grafu je evidentní, že většina respondentů, pro které je důležité vstoupit do manželství, vnímá vztah svých rodičů jako harmonický nebo spíše harmonický. Na druhé straně velká část respondentů, kteří považují manželství za zbytečné, vnímají vztah svých rodičů jako spíše konfliktní. Je důležité podotknout, že na tuto otázku odpovídali i respondenti, jejichž rodiče jsou rozvedeni nebo je tato rodina z jiného důvodu rozdělena. Jejich úkolem bylo odpovědět, jak dříve vnímali vztah svých rodičů. Mnoho těchto respondentů vnímalo vztah svých rodičů jako harmonický nebo spíše harmonický, přestože evidentně ve vztahu byly určité problémy, kvůli kterým se později rozpadl.

POSTOJE K UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ V ZÁVISLOSTI NA CHARAKTERISTICE VZTAHU RODIČŮ

Graf 15 – Postoje k uzavírání manželství v závislosti na charakteristice vztahu rodičů

Kontingenční tabulka

Postoj k manželství: důležité=1, nebráním se=2, nedůležité=3

		1,00	2,00	3,00	Celkem
vztah harmonický=1, spíše harmonický=2	1,00	14	7	2	23
harmonický=2, spíše harmonický=3	2,00	25	14	2	41
konfliktní=3, spíše konfliktní=4	3,00	3	7	7	17
	4,00	2	4	0	6
Celkem		44	32	11	87

Tabulka 9: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 3

Z výsledků kontingenční tabulky můžeme vidět, že je nutné sloučit kategorie harmonický a spíše harmonický do kategorie harmonický a spíše konfliktní a konfliktní do kategorie konfliktní.

Kontingenční tabulka

		manželství: důležité=1, nebráním se=2, nedůležité=3				
		1,00	2,00	3,00	Celkem	
Vztah rodičů	harmonický	Četnost	39	21	4	64
		V %	60,9 %	32,8 %	6,3 %	100,0 %
		Vztah rodičů				
	konfliktní	Četnost	5	11	7	23
		V %	21,7 %	47,8 %	30,4 %	100,0 %
		Vztah rodičů				
Celkem		Četnost	44	32	11	87
		V %	50,6 %	36,8 %	12,6 %	100,0 %
		Vztah rodičů				

Tabulka 10: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 3

Chí-kvadrát test

	Hodnota chí- kvadrátu	Stupeň volnosti	P-hodnota
Pearsonův Chí-kvadrát test	14,004 ^a	2	0,001
Počet respondentů	87		

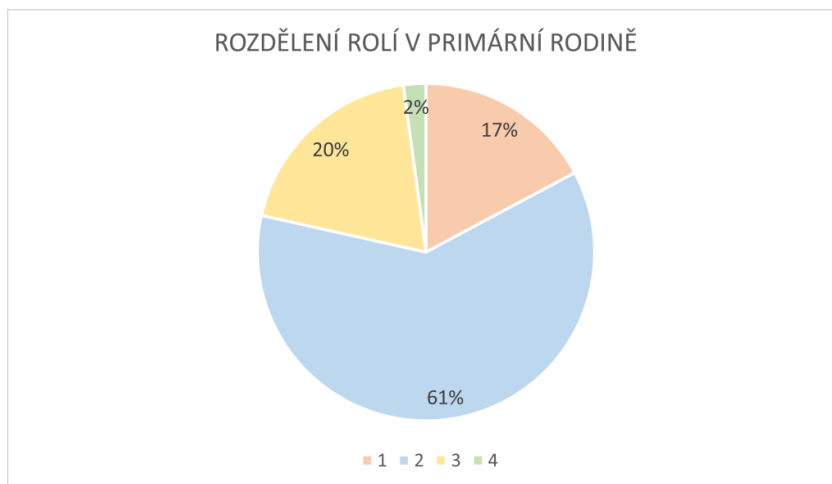
Tabulka 11: Chí-kvadrát, hypotéza 3

Výsledek testu je 14,004 a p-hodnota testu je 0,001. P-hodnota je menší než 5% hladina významnosti, a proto nulovou hypotézu zamítáme. Podařilo se nám prokázat, že charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte má vliv na jeho postoje k uzavírání manželství. Z výsledků je vidět, že pro 60,9 % respondentů, kteří vnímají vztah svých rodičů jako harmonický je manželství důležité. Pro respondenty, kteří vztah rodičů vnímají jako konfliktní je manželství důležité jen ve 21,7 %.

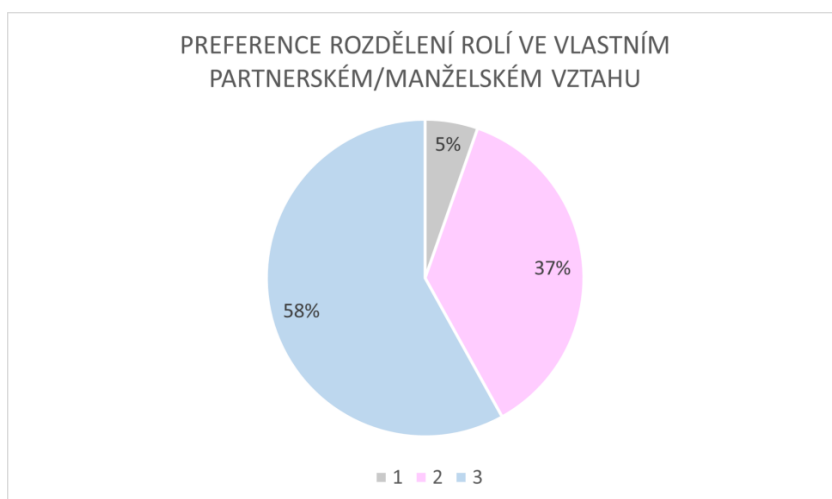
- H4: Rozdělení rolí mezi rodiči má vliv na představy jejich dítěte o rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu.

H0₄: Rozdělení rolí mezi rodiči nemá vliv na představy jejich dítěte o rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

Pro přijetí nebo zamítnutí této hypotézy jsem porovnávala následující dva grafy, vztahující se k tématu. Stejně jako u hypotézy 2 můžeme vidět, že ve druhé tabulce má odpověď „rovnoměrné rozdělení rolí“ (odpověď č. 3) větší procentuální zastoupení než u tabulky první. Opět je tedy evidentní, že mnoho respondentů se přiklání k možnosti rovnoměrného rozdělení rolí mezi oběma partnery i v případě, že nepochází z rodiny, kde by se takovéto rozdělení rolí praktikovalo.

Graf 6 – Rozdělení rolí v primární rodině

Graf 12 – Preference rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu

Kontingenční tabulka

Role: žena domácnost, muž finance= 1; žena domácnost a zároveň finance, muž finance a občas domácnost=2; rovnoměrně=3; muž domácnost, žena finance=4

		1,00	2,00	3,00	Celkem
Role	1,00	4	5	7	16
	2,00	1	26	30	57
	3,00	0	2	16	18
	4,00	0	1	1	2
Celkem		5	34	54	93

Tabulka 12: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 4

Vzhledem k malým četnostem některých odpovědí opět sloučíme kategorie a rozdělíme je na rovnoměrné a nerovnoměrné rozložení rolí.

Kontingenční tabulka

		Role respondentů		Celkem	
		nerovnoměrné	rovnoměrné		
Role rodičů	nerovnoměrné	Četnost	37	38	75
		V %	49,3 %	50,7 %	100,0 %
		Role rodičů			
	rovnoměrné	Četnost	2	16	18
		V %	11,1 %	88,9 %	100,0 %
		Role rodičů			
Celkem	Četnost	39	54	93	
	V %	41,9 %	58,1 %	100,0 %	
	Role rodičů				

Tabulka 13: Kontingenční tabulka 13, hypotéza 4

Chí-kvadrát test

	Hodnota chí- kvadrátu	Stupeň volnosti	P-hodnota
Pearsonův Chí-kvadrát	8,709 ^a	1	0,003
Počet respondentů	93		

Tabulka 14: Chí-kvadrát, hypotéza 4

Jak můžeme vidět z výstupu, tak se nám podařilo prokázat významnou závislost. Výsledek testu je 8,709 a p-hodnota je 0,003. Dle p-hodnoty nulovou hypotézu zamítáme na 5 % hladině významnosti. Z výstupu můžeme vidět, že pokud rodiče mají nerovnoměrné rozložení rolí, tak 49,3 % respondentů preferuje také nerovnoměrné rozložení rolí a 50,7 % respondentů preferuje rovnoměrné rozložení rolí. Zároveň můžeme vidět, že pokud rodiče mají rovnoměrné rozložení rolí, potom rovnoměrné rozložení rolí preferuje i 88,9 % respondentů, tedy znatelně větší podíl než v případě nerovnoměrného rozdělení rolí.

20. Diskuse

Výsledky jednotlivých otázek byly poměrně jednoznačné a u mnoha z nich se opravdu velká část respondentů shodla na jedné odpovědi. Obecně si myslím, že přístup respondentů k manželství je kladný, což sama pozoruji i ve svém okolí. V případě, že by na tento výzkum odpovídali respondenti, kteří by pocházeli z malého města nebo z vesnice, pak je možné, že by mohly být výsledky odlišné. Napadá mě, že pokud žije rodina na vesnici a má například i své vlastní hospodářství, které musí obstarávat, pak by pravomoci a role mohly být rozdělené jinak, než jak je tomu u rodin žijících v Praze. Zároveň je možné, že by zde převládala spíše tradiční forma manželství než novodobá. Stejně tak by se výsledky mohly lišit, pokud by se výzkum provedl mezi lidmi pocházejícími z více rozdílných sociálních skupin.

Některé výsledky hypotéz byly také velice jednoznačné, jiné však nikoliv. První nulovou hypotézu jsme nemohli zamítnout. Přesto je z upravené kontingenční tabulky zřejmé, že určitý vliv aktuálního vztahu rodičů na postoje dítěte k manželství existuje. Četnost respondentů, jejichž rodiče jsou manželé a zároveň považují manželství za důležité, je větší než tato četnost respondentů, jejichž rodiče jsou rozvedeni. Bohužel p-hodnota přesahuje 5 % hladinu významnosti, na které je tato hypotéza ověřována, tudíž nezamítáme nulovou hypotézu. Je evidentní, že na postoje mládeže k uzavírání manželství má větší vliv to, jak respondenti vnímají vztah svých rodičů, což vyplývá i z vypočítaných hodnot třetí hypotézy.

Druhá alternativní hypotéza se na 5 % hladině významnosti také neprokázala. Hodnoty se ale tomuto výsledku velice blíží, jelikož p-hodnota přesahuje 0,05 pouze nepatrně. Pokud bychom tuto hypotézu ověřovali na 10 % hladině významnosti, pak bychom nulovou hypotézu zamítli. Takto to ale není možné. Důvod, proč vliv není větší může být dle mého názoru ten, že respondenti jednoduše nesympatizují s rozdělením pravomocí ve své primární rodině a fungování svého partnerského či manželského vztahu by si představovali jinak. Vývojem společnosti se vyvíjí i partnerské vztahy, v nichž se v dnešní době velice řeší téma rovnoprávnosti pohlaví a je zde snaha o boření genderových stereotypů. Představy mládeže o vlastních partnerských vztazích jsou tak ovlivňovány i právě tímto vývojem. Vysoký zájem o rovnoměrné rozdělení pravomocí napovídá, že tito respondenti preferují spíše novodobou formu manželství, kterou jsem představila ve třetí kapitole teoretické části.

P-hodnota pro třetí hypotézu vyšla velice nízká, díky čemuž můžeme zamítnout nulovou hypotézu při ověřování na 5 % hladině významnosti. Tuto nulovou hypotézu bychom dokonce mohli zamítnout i v případě, že bychom ji ověřovali na 1 % hladině významnosti. Vnímání vztahu rodičů má tedy velice významný vliv na postoje mládeže k uzavírání manželství. Toto zjištění považuji za největší přínos mé práce. Zároveň si myslím, že je velice zajímavé, že mnoho respondentů, kteří mají rozvedené rodiče, charakterizovali jejich původní vztah jako harmonický a na základě toho považují manželství za důležité. Někteří respondenti, kteří vnímají vztah svých rodičů jako konfliktní a zároveň jsou tito rodiče manželé, nepřipisují manželskému svazku žádnou důležitost. Přínosem tohoto zjištění pro praxi z pohledu rodičů by pravděpodobně mohlo být uvědomění, že to, jak prezentují vztah před svým dítětem má velký vliv na jeho následné postoje ke svému vlastnímu vztahu. Proto je vhodné jednat dle vlastního nejlepšího uvážení a brát v potaz tento vliv.

Čtvrtou nulovou hypotézu můžeme také zamítnout na 5 % hladině významnosti. Rozdělení rolí v primární rodině má tedy významný vliv na preference rozdělení rolí respondentů. Toto zjištění také částečně potvrzuje výzkum Ivy Šípové (1985), jehož výsledky ukazují, že člověk má tendenci opakovat model své původní rodiny. Rozdělení rolí rodičů je ale pouze část zmíněného modelu. Zároveň vysoký zájem o rovnoměrné rozdělení rolí ve vztahu napovídá, že respondenti preferují spíše novodobou formu manželství.

Mezi limity mé práce bych zařadila položky dotazníku, které na výsledek nakonec neměly žádný dopad. I to je pro mě na druhou stranu zajímavé zjištění. Určité otázky, které jsem respondentům pokládala, sice nemají vliv na jejich postoje k uzavírání manželství, mohly by ale ovlivňovat například postoje k sobě samému a druhému pohlaví. Jedná se například o otázky týkající se vztahu s matkou a vztahu s otcem, což také potvrzuje sedmá kapitola teoretické části, která se zabývá rozdělením rolí rodičů a jeho vlivem na dítě. Zároveň by výzkum mohl mít větší hodnotu, pokud by se ho účastnilo více respondentů. Některé hypotézy se neprokázaly na 5 % hladině významnosti. Vinu připisuji především tomu, že na postoje mládeže k uzavírání manželství má vliv více aspektů než jen primární rodina, a to například společnost, její normy a očekávání. Také bych příště oslovila skupiny respondentů z více odlišných sociálních skupin, což bylo i v mé původní představě. Bohužel tomu ale dnešní pandemická situace příliš nepřispěla.

Na základě mého zjištění z výzkumu si myslím, že by mohlo být zajímavé dále zjišťovat, na které aspekty má vliv již zmiňovaný vztah s matkou a vztah s otcem. Zda se od něho například odvíjí zdravé sebevědomí dítěte, vztah k sobě samému a také vztah ke druhému pohlaví nebo například schopnost utváření a udržení partnerských vztahů. Zároveň by bylo možné provést kvalitativní šetření, které by zkoumalo konkrétní vlivy podrobněji.

Závěr

Cílem této práce bylo nabídnout čtenářům vhled do problematiky vlivu prostředí primární rodiny na následné postoje mládeže k uzavírání manželství. Teoretická část přinesla přehled témat týkajících se manželství i primární rodiny. Na tyto informace následně navazoval výzkum, který se věnoval konkrétním vlivům.

Výstupy tohoto výzkumu potvrdily, že mnohé faktory primární rodiny ovlivňují postoje mládeže k uzavírání manželství a jejich představy o jeho fungování. Výsledky většiny otázek vyšly dle mého očekávání. Dalo by se říct, že převážná část respondentů má k manželství kladný postoj a do tohoto svazku by vstoupila. Největší vliv na tento postoj má na základě mé studie vnímání vztahu vlastních rodičů. Velice silný vliv má také rozdělení rolí v primární rodině na preference rozdělení rolí ve vlastním partnerském vztahu respondentů. V rámci této studie jsme mohli zaznamenat, že již většina primárních rodin se v určitých aspektech přibližuje spíše novodobé formě manželství. Co se týče preferencí respondentů, ty se této formě přibližují ještě více, a tak můžeme vidět značný posun od tradičního manželství.

Domnívám se, že tento výzkum by se dále mohl rozšířit o kvalitativní šetření, ve kterém by se určité vlivy mohly zkoumat hlouběji a jehož přínos by mohl být zajímavý a obohacující. Zároveň si myslím, že by mohl být přínosný výzkum, který by zjišťoval vliv vztahu dítěte s matkou a s otcem na jeho sebevědomí, vztah k sobě samému a také vztah ke druhému pohlaví, popřípadě také vliv na následnou schopnost dítěte utvářet a udržovat partnerské vztahy.

Bližší seznámení se s touto problematikou mi otevřelo nové obzory a přineslo mnoho nových informací, které jsou pro praxi užitečné. Jelikož sama spadám do skupiny mládeže a zajímá mě téma partnerských vztahů, byla pro mě tato práce svým obsahem velice blízká. Při sběru dat jsem se například setkala s pro mě neznámým výzkumem Ivy Šípové, kterému jsem věnovala kapitolu a jehož výstupy mě velice zaujaly. Četnosti jednotlivých otázek výzkumu pro mě nebyly překvapivé, avšak výsledky některých hypotéz jsem neočekávala. Například jsem se domnívala, že aktuální vztah rodičů bude mít největší dopad na postoje mládeže k uzavírání manželství. Tento vliv ale nakonec nebyl tak zřetelný v porovnání s tím, jaký význam má pro postoje mládeže k uzavírání manželství vnímání vztahu svých rodičů.

Shrnutí

Má bakalářská práce nese název Vliv prostředí primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání manželství. Teoretická část této práce se zabývá tématem manželství. V této kapitole se zaměřuji na definici a krátkou historii manželství. Dále tím, jaké má manželství účely a funkce jako například funkce biologicko-reprodukční, ekonomická a v neposlední řadě funkce citové. Dalším tématem jsou formy manželství, a to konkrétněji tradiční manželství a novodobé. V této části popisuji hlavní rozdíly mezi těmito formami. Tradiční manželství je charakteristické především dominantním otcem v rodině. Často je důvodem tohoto sňatku ekonomická zabezpečení. V novodobých vztazích převládá genderová rovnost a lidé vstupují do manželství z lásky. Zmiňuji také fenomén Singles, jakožto nový pohled na partnerské vztahy. Část práce se zabývá rozvody, statistickými výsledky v České republice a také jejich nejčastějšími důvody. Zdrojem těchto kapitol je Český statistický úřad.

Následuje kapitola o vzájemných očekáváních partnerů, ve které se můžete dočíst, že nejčastějším očekáváním žen od mužů je schopnost naslouchání. Muži od žen očekávají spíše praktické věci. Chtějí mít uvařeno, uklizeno a přejí si, aby žena vytvářela příjemnou atmosféru domova.

Velkým tématem této práce je primární rodina. V této kapitole charakterizuji, co pojem primární rodina znamená a jaké jsou role rodičů při výchově. Zabývám se tím, jaké role zastupuje matka a jaké otec a poté zmiňuji také role rodiče stejného pohlaví jako je dítě a rodiče opačného pohlaví, než je dítě. Každá z těchto postav má vliv na jiné aspekty. Následně zmiňuji různé výchovné styly v rodině. Zároveň se můžete dočíst o důvodech vzniku neúplné rodiny a jejich dopadech na dítě. Příčinou může být rozvod, úmrtí jednoho z rodičů, popřípadě žena touží po dítěti, ale nemá zájem o partnerský vztah s otcem dítěte.

Následující kapitola se zabývá vlivem primární rodiny na partnerské vztahy. V této kapitole se věnuji výzkumu Ivy Šípové, která zkoumala, jaký vliv má model vztahu rodičů na volbu životního partnera, utváření ženské nebo mužské role dítěte a na model rodiny, kterou má dítě tendenci vytvořit.

Náplní praktické části, je zkoumání konkrétních vlivů primární rodiny na postoje mládeže k uzavírání manželství. Výzkum jsem prováděla pomocí dotazníku, kterého se účastnili respondenti ve věku 18-19 let. Dotazník byl rozdělen na dvě části.

Otázky první části dotazníku se týkaly primární rodiny, druhá část dotazníku se zabývala postoji mládeže k manželství. Nejzajímavějším zjištěním bylo, že největší vliv na to, zda mládež chce vstoupit do manželství nebo ne, má vnímání vztahu vlastních rodičů. Pokud respondenti vnímají vztah svých rodičů jako harmonický, pak je pro ně důležité vstoupit do manželství. Jestliže tento vztah vnímají jako konfliktní, pak považují manželství za zbytečné. Tento výsledek vyšel i u respondentů, kteří mají rodiče rozvedené.

Zdroje

- BRTNÍKOVÁ, M. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha: Horizont, 1991. ISBN 80-7012-044-4.
- BURIÁNEK, J. *Sociologie: uvedení do základů sociologie pro gymnázia, vyšší odborné školy a neoborové vysokoškolské studium*. Vyd. 3., upr. Praha: Fortuna, 2008. ISBN 978-80-7373-028-4.
- CORNEAU, G. *Anatomie lásky: vztahy otec - dcera, matka - syn a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-701-5.
- CORNEAU, G. *Chybějící otec, chybující syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. Praha: Portál, 2012. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-262-0075-8.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- ČÁP, J. a MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- FIALOVÁ, L. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- GILLERNOVÁ, I. KEBZA, V. a RYMEŠ, M. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.
- GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
- KAST, V. *Otcové – dcery, matky – synové: práce s rodičovskými komplexy jako cesta k vlastní identitě*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-838-4.

- KIMPLOVÁ, T. *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-619-2.
- KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Vyd. 1. Praha: Orbis, 1962.
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. 4., rozš. vyd., Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-048-8.
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9.
- KRAUS, B. a POLÁČKOVÁ V. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- MATĚJČEK, Z. a DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MERTIN, V. a GILLERNOVÁ, I. ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- PLZÁK, M. *Klíč k výběru partnera pro manželství*. Vyd. 5., Praha: Motto, 2010. ISBN 978-80-7246-505-7.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠÍPOVÁ, I. *Model manželství rodičů jako ovlivňující faktor vývoje osobnosti a budoucího manželství*. Praha: Výzkumný ústav psychiatrický, 1985
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VOJTKO, H. *Vztahy a mýty: párová terapie do kapsy*. Praha: Paseka, 2020. ISBN 978-80-7637-036-4.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů 22. 3., částka 33. ISSN 1211-1244.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014. *Obrat v rozvodech* [online]. Praha: Český statistický úřad. Poslední aktualizace: 20.12. 2014 [cit. 25.2.2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2021. *Ženy a muži v datech – 2020*. Obyvatelstvo, rodiny a domácnosti [online]. Praha: Český statistický úřad. Poslední aktualizace: 15.1. 2021a [cit. 25.2.2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zeny-a-muzi-v-datech-2020>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2021. *Demografické ročenky (pramenná díla) 2019–2010* [online]. Praha: Český statistický úřad. Poslední aktualizace: 17.2.2021b [cit. 25.2.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2021. *Demografické ročenky (pramenná díla) 2009-1990* [online]. Praha: Český statistický úřad. Poslední aktualizace 17.2.2021c [cit. 25.2.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie_2009_1990

HOLČÍK, J. KOMENDA, M. a kol., 2015. *Matematická biologie: e-learningová učebnice* [online]. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. [cit. 3.5.2021]. ISBN 978-80-210-8095-9. Dostupné z: <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=aplikovana-analyza-klinickyh-a-biologickyh-dat--analyza-a-management-dat-pro-zdravotnicke-obory--uvod-do-testovani-hypotez--p-hodnota-a-jeji-interpretace>

PETRUSEK, M., 2017. *Poznámky o životním stylu v časech postmoderny* [online]. 2017 [cit. 20.1. 2021]. Dostupné z: http://petrusek.cz/?page_id=46

SINGH, S., 2013. Women want love, men want wives: The discourse of romantic love in young adults' future marriage goals. *Agenda: Empowering Women for Gender Equity*. [online]. Oxfordshire: Taylor & Francis, Ltd., vol. 27, no. 2 (96), pp. 22-29 [cit. 26.3. 2021]. ISSN 2158-978X. DOI:10.2307/43824389

TOMÁŠEK, M., 2006. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabitující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 42 (1), 81-106 [cit. 20.1.2021]. ISSN 2336-128X. DOI: 10.13060/00380288.2006.42.1.06.

Přílohy

Grafy

Graf 1: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2020. *Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2019* [online]. Praha: Český statistický úřad. Poslední aktualizace 9.6.2020 [cit. 25.2.2021].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/uhrnna-rozvodovost-v-letech-1950-2019>, s. 15

Graf 2 – Aktuální vztah mezi rodiči, s. 45

Graf 3 – Rozdělení péče o dítě po rozvodu, s. 46

Graf 4 – Rozdělení rozhodovací pravomoci v primární rodině, s. 47, 60

Graf 5 – Charakteristika vztahu rodičů z pohledu jejich dítěte, s. 47

Graf 6 – Rozdělení rolí v primární rodině, s. 48, 65

Graf 7 – Vztah s matkou, s. 49

Graf 8 – Vztah s otcem, s. 49

Graf 9 – Postoje k uzavírání manželství, s. 50

Graf 10 – Postoje k rozvodu, s. 51

Graf 11 – Preference rozdělení rozhodovací pravomoci, s. 51, 60

Graf 12 – Preference rozdělení rolí ve vlastním partnerském/manželském vztahu, s. 52, 65

Graf 13 – Preference věku při vstoupení do manželského svazku, s. 53

Graf 14 – Postoje k uzavírání manželství na základě aktuálního vztahu rodičů, s. 58

Graf 15 – Postoje k uzavírání manželství v závislosti na charakteristice vztahu rodičů, s. 63

Tabulky

Tabulka 1: GILLERNOVÁ, I. KEBZA, V. a RYMEŠ, M. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. s. 123. ISBN 978-80-247-2798-1., s. 29

Tabulka 2: ČÁP, J. a MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. s. 306. ISBN 978-80-7367-273-7., s. 31

Tabulka 3: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 1, s. 58

Tabulka 4: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 1, s. 59

Tabulka 5: Chí-kvadrát, hypotéza 1, s. 59

- Tabulka 6: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 2, s. 61
- Tabulka 7: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 2, s. 61
- Tabulka 8: Chí-kvadrát, hypotéza 2, s. 62
- Tabulka 9: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 3, s. 63
- Tabulka 10: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 3, s. 64
- Tabulka 11: Chí-kvadrát, hypotéza 3, s. 64
- Tabulka 12: Kontingenční tabulka 1, hypotéza 4, s. 66
- Tabulka 13: Kontingenční tabulka 2, hypotéza 4, s. 66
- Tabulka 14: Chí-kvadrát, hypotéza 4, s. 67

Dotazník

1.část

Pohlaví: muž žena

1. V jakém vztahu žijí v současné době tvoji rodiče?
 - a) v manželském
 - b) v partnerském
 - c) rodiče jsou rozvedeni/ rozešli se
 - d) jiné

2. Pokud jsou tvoji rodiče rozvedeni nebo z jiného důvodu žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď se kterým.
 - a) matka
 - b) otec
 - c) střídavá péče

3. Pokud jsou tvoji rodiče rozvedeni nebo z jiného důvodu žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď jak dlouho. (v letech, měsících)
.....

4. Který z rodičů má větší rozhodovací pravomoc? (rozhoduje o výchově a chodu domácnosti, má poslední slovo)
(Jestliže žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď, jak tomu bylo dříve.)
 - a) otec
 - b) matka
 - c) rodiče mají pravomoce rovnoměrně rozdělené
 - d) jiné

5. Který popis nejlépe charakterizuje vztah tvých rodičů/ rodiče s jeho partnerem?
(Jestliže žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď, jak tomu bylo dříve.)
 - a) vztah vnímám tak, že je většinu času harmonický
 - b) vztah vnímám spíše jako harmonický, ale občas se objevují konflikty
 - c) vztah vnímám spíše jako konfliktní, ale občas bývá i harmonický
 - d) vztah vnímám tak, že je většinu času konfliktní

6. Jak jsou ve vaší domácnosti rozdělené role? (domácí práce, financování)
(Jestliže žiješ pouze s jedním z rodičů, uveď, jak tomu bylo dříve.)
 - a) žena se stará o domácnost a muž se stará o finance
 - b) žena se stará o domácnost a zároveň se finančně podílí na chodu domácnosti, muž jí občas pomáhá s domácími pracemi a finančně se podílí na chodu domácnosti

- c) domácí práce a financování domácnosti je rovnoměrně rozděleno
 - d) muž se stará o domácnost a žena se stará o finance
 - e) jiné
7. Jak vnímáš svůj vztah s matkou?
- a) s matkou jsme si velice blízké/blízcí, náš vztah vnímám kladně
 - b) vztah vnímám spíše kladně
 - c) vztah vnímám spíše negativně
 - d) nejsme si vůbec blízké/blízcí, vztah vnímám negativně
 - e) vztah s matkou je mi lhostejný
 - f) nemám matku
8. Jak vnímáš svůj vztah s otcem?
- a) s otcem jsme si velice blízcí, náš vztah vnímám kladně
 - b) vztah vnímám spíše kladně
 - c) vztah vnímám spíše negativně
 - d) nejsme si vůbec blízcí, vztah vnímám negativně
 - e) vztah s otcem je mi lhostejný
 - f) nemám otce

2.část

1. Je pro tebe důležité vstoupit do manželského svazku v dlouhodobém vztahu?
- a) ano, manželský svazek je pro mě důležitý
 - b) nebráním se do budoucna manželskému svazku, ale není to pro mě příliš důležité
 - c) ne, manželský svazek považuji pouze za zbytečnou formalitu
 - d) na toto téma nemám zatím jasný názor
2. Do jaké míry vnímáš rozvod jako řešení možného konfliktu, který by mohl nastat ve tvém budoucím manželském svazku?
- a) rozvod vnímám jako běžnou věc, případné neshody bych pravděpodobně řešil/a rozvodem
 - b) rozvod vnímám jako krajní řešení při manželské krizi
 - c) rozvod vnímám jako pro mě nepřijatelné řešení
3. Kdo by podle tvého názoru měl mít ve tvém manželském nebo partnerském vztahu větší rozhodovací pravomoc? (poslední slovo, rozhoduje o výchově a chodu domácnosti)
- a) preferoval/a bych, aby měla větší rozhodovací pravomoc spíše partnerka/manželka
 - b) preferoval/a bych, aby měl větší rozhodovací pravomoc spíše partner/manžel
 - c) preferoval/a bych, aby byla rozhodovací pravomoc rovnoměrně rozdělená

4. Jak si ve svém manželském nebo partnerském vztahu představuješ rozdělení rolí? (domácí práce, financování domácnosti)
- a) žena by se měla věnovat především domácnosti, muž by se měl starat o financování domácnosti
 - b) žena by se měla věnovat domácnosti a zároveň by se měla podílet na financování domácnosti, muž by se měl podílet na financování domácnosti a občas pomoci ženě s domácími pracemi
 - c) role by měly být rovnoměrně rozdělené, oba partneři by se měli věnovat domácnosti a podílet se na financování domácnosti stejně
 - d) muž by se měl věnovat především domácnosti, žena by se měla starat o financování domácnosti
 - e) jiné
5. V jakém věku bys rád/a vstoupil/a do manželského svazku?
- a) do svých 25 let
 - b) mezi lety 25-35
 - c) po 35. roku života
 - d) jiné